

OVERVÅKING AV RASTENDE HVITKINNGJESS VÅREN 2024

Paul Shimmings, Johnny Bakken & Conrad Müller

Overvåking av rastende hvitkinngjess våren 2024

Paul Shimmings, Johnny Bakken & Conrad Müller

Foto: Paul Shimmings

BirdLife Norge 2024

© BirdLife Norge

E-mail: post@birdlife.no

Rapport til: Statsforvalteren i Nordland & Miljødirektoratet.

Publikasjonstype: Digitalt dokument (pdf)

Forsidebilde: Portrett av en kvitkinngås, Tenna i Herøy 2024. © Paul Shimmings

Anbefalt referanse: Shimmings, P., Bakken, J., & Müller, C. 2024. Overvåking av rastende hvitkinngjess våren 2024. BirdLife Norge-Rapport 2024-6. 35 s.

ISSN: 2703-7665 (elektronisk utg.)

ISBN: 978-82-7852-203-5

SAMMENDRAG

Denne rapporten oppsummerer feltobservasjoner av hvitkinngås *Branta leucopsis* på trekk langs norskekysten våren 2024, og da spesielt fra et utvalg rasteplasser benyttet av arten under vårtrekket. Gjessene er på denne tiden av året på vei fra overvintringsområdet ved Solwaybukta i Storbritannia til hekkeplasser på Svalbard.

Til sammen ble mellom 9624 og 13 829 trekkende hvitkinngås observert på veien nordover langs kysten sør for Nordland fylke i perioden 14. april–7. juni. Hovedtrekk ble observert 8. mai med mellom 8858 og 12 000 individer registrert.

Det ble som tidligere år foretatt tellinger av rastende hvitkinngjess på utvalgte lokaliteter i Nordland våren 2024. De høyeste dagsnoteringene i disse områdene var følgende (kun steder der minst 25 ind. ble rapportert rastende eller næringssøkende, kommunenavn i parentes): Lånan (Vega): 13 individer, Husvær (Herøy): 31 individer, Brasøy (Herøy): 33 individer, området Tenna – Sør-Herøy og Nord-Herøy (Herøy): 1110 individer, Vandve (Dønna): 30 individer, Husøy m/omegn (Træna): 57 individer, Selvær (Træna): 250 individer, Røstlandet (Røst): 36 individer, Saltisen (Vestvågøy): 27 individer, Hadsel (hele kommunen): 430 individer, Sortland (hele kommunen): 8455 individer, Øksnes (hele kommunen): 2730 individer, Andøy (hele kommunen): 15 260 individer.

I Herøy kommune ble gjessenes områdebruk kartlagt og totaltelling gjennomført i tidsrommet 1.–19. mai (kveld) og på formiddagen 20. mai. I 2024 var det en topp i antall rastende hvitkinngjess i Herøy 10. mai, og på siste telledatoen i sesongen hadde alle gjessene dratt videre nordover.

I Vesterålen er det gjennomført ti totaltelling i perioden 1.–21. mai 2024. Der var toppnoteringen registrert på 11. mai med 25 897 hvitkinngjess, og hvor siste observasjon var på 2404 gjess 21. mai.

Mange av bøndene i Herøy mottar tilskudd for å tilrettelegge for hvitkinngjess, og utbetalinger er basert på hvor stort beitetrykket er (lavt, middels eller høyt). I 2024 ble det observert kun et tilfelle av aktive skremming av gjess, og ingen passive skremmetiltak. Tendensen med mindre skremming de senere år har sannsynligvis sammenheng med at flere av områdene der gjessene beiter er der det nå gis tilskudd for tilrettelegging for hvitkinngjess.

Gjessenes kondisjon i Herøy ble vurdert i felt, basert på en indeks på bukprofiler. Gjessene la på seg under rasteperioden, og var i bedre kondisjon ved avreise enn ved ankomst.

Det ble gjort 927 avlesninger av individuelle fargeringer på hvitkinngjess våren 2024, fordelt på 431 ulike individer. Til sammen ble 8 av disse notert først på Helgeland og senere i sesongen i Vesterålen.

Men en lang tidsserie med tellinger, avlesninger og andre parametere som strekker seg tilbake til siste halvdel av 1980-tallet, gjør det mulig å kunne sammenligne utviklingen og endringer i områdebruk både på individ- og på bestandsnivå mellom sesonger og år.

INNHold

1.	INNLEDNING	3
2.	GJENNOMFØRING.....	3
3.	OPPSUMMERING AV TELLINGER I 2024.....	4
3.1	Tellinger under trekk langs norskekysten i 2024.....	4
3.2	Tellinger i Herøy kommune i 2024	5
3.3	Tellinger i Dønna kommune i 2024	12
3.4	Tellinger i Vega kommune i 2024 (og tilleggsdata for 2023).....	13
3.5	Tellinger i Træna kommune i 2024	14
3.6	Andre områder på Helgeland i 2024	15
3.7	Tellinger i Lofoten i 2024	15
3.8	Tellinger i Vesterålen i 2024	15
3.9	Andelen av Svalbardbestanden i ulike områder	17
4.	AVLESNINGER AV FOTRINGER I 2024	19
5.	KONDISJON HOS HVITKINNGÅS I HERØY I 2024	22
6.	SKREMMING AV HVITKINNGÅS I HERØY I 2024.....	24
7.	DISKUSJON	26
8.	TAKK	26
9.	REFERANSER	27
10.	VEDLEGG 1. OPPSUMMERING AV DE DAGLIGE SYSTEMATISKE TELLINGER FOR HVERT DELOMRÅDE PÅ TENNA, SØR-HERØY OG NORD-HERØY VÅREN 2024.....	28

1. INNLEDNING

Hvitkinngjess *Branta leucopsis* fra bestanden som hekker på Svalbard overvintrer i Storbritannia, og tilbringer mesteparten av vinteren ved Solwaybukta i grenseområdet mellom sørvest-Skottland og nordvest-England. Under vårtrekket i april og mai raster en stor andel av Svalbardbestanden i to hovedområder på kysten av Nordland fylke – på Helgelandskysten og i Vesterålen. Noen flokker mellomander også i andre deler av Nordland. Enkelte år kan en viss andel (inntil en tredjedel av bestanden) fly direkte fra overvintringsområdene til hekkeplassene på Svalbard, uten å raste underveis.

Denne rapporten oppsummerer resultatene fra overvåkingen av trekkende og rastende hvitkinngjess langs norskekysten våren 2024.

2. GJENNOMFØRING

Våren 2024 ble feltarbeid på rastende og trekkende hvitkinngjess på Helgelandskysten begrenset til noen utvalgte lokaliteter i kommunene Herøy, Dønna og Træna.

Overvåking av vårrastende hvitkinngjess i området Tenna – Sør-Herøy – Nord-Herøy (Herøy kommune) har foregått helt siden 1980-tallet, og er dermed det stedet i Norge hvor det er gjort det mest omfattende feltarbeidet på arten under trekket. Overvåkingen under vårtrekket i området Tenna – Sør-Herøy og Nord-Herøy har foregått uavbrutt siden 1989. Feltperioden har hvert år strukket seg over hovedperioden for rastende hvitkinngås, normalt over 15 – 20 dager. I enkelte sesonger har feltperioden vært noe kortere, enten på grunn av begrensede prosjektmidler eller fordi gjessene har reist videre nordover relativt tidlig.

Følgende oppgaver ble utført i felten våren 2024 i området Tenna – Sør-Herøy – Nord-Herøy:

- Daglige tellinger av hvitkinngjess
- Kartlegging av beitende flokkers områdebruk
- Registreringer av skremmetiltak og andre menneskelige aktivitet som påvirker gjessene
- Avlesing av fargeringer på individmerkede hvitkinngjess
- Vurdering av kondisjonen til et utvalg av gjessene

Det er også gjennomført tellinger av hvitkinngjess på andre lokaliteter i Herøy kommune (øygrupper Brasøy og Husvær), og disse er videre omtalt i denne rapporten.

Øygruppene Vandve i Dønna kommune, og Selvær i Træna kommune, ble også besøkt i 2024, for å telle antall rastende hvitkinngjess, og for å lese av fotringer.

I Vesterålen telles rastende hvitkinngjess med jevne mellomrom, men ikke daglig, i de fire kommunene Hadsel, Øksnes, Sortland og Andøy. Data samles inn av feltpersonell fra Norsk institutt for naturforskning (NINA). En oppsummering av telldata og antall ringavlesninger fra Vesterålen er presentert i denne rapporten.

Observasjoner av hvitkinngås fra andre deler av Nordlandskysten er av mer tilfeldig karakter. Så langt som mulig er de dataene vi kjenner til, som enten er rapportert direkte til prosjektet eller som er tilgjengelig på rapporteringssystemet for arter (*Artsobservasjoner.no*), tatt med i denne rapporten.

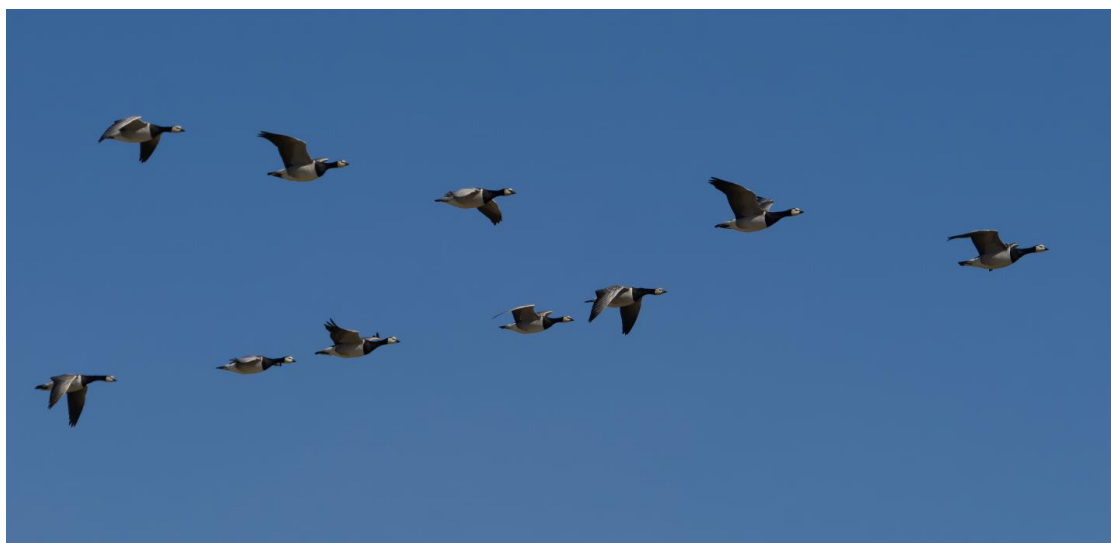
3. OPPSUMMERING AV TELLINGER I 2024

3.1 Tellinger under trekk langs norskekysten i 2024

De første trekkende hvitkinngjess i områder sør for Helgeland i 2024 ble observert utenfor kysten av Rogaland 14. april, med 21 individer registrert. Hovedtrekket i 2024 gikk 8. mai, med mellom 8858 og 12 000 individer observert på trekk i nordlig retning forbi kysten av Vestland og Møre og Romsdal. Siste observasjon av vårtrekkende hvitkinngjess ble gjort så sent som 7. juli, med en flokk på cirka 60 individer observert forbi kysten av Møre og Romsdal. Under hele perioden 14. april–7. juli ble det rapportert til sammen 9 624–13 829 trekkende hvitkinngjess forbi norskekysten sør for Helgeland (Tabell 1).

Tabell 1. Trekkteellinger av hvitkinngjess sør for Helgeland i 2024. Data fra *Artsobservasjoner 2024*. Grunnet risikoen for dobbeltregistreringer av samme flokker er antall gjess presentert som minimums- og maksimumstall.

Dato	Fylke / området	Minimum	Maksimum
14.04.2024	Rogaland	21	21
16.04.2024	Rogaland	14	14
26.04.2024	Vestland	38	38
29.04.2024	Trøndelag	4	4
05.05.2024	Trøndelag	1	1
08.05.2024	Vestland, Møre og Romsdal	8858	12 000
09.05.2024	Rogaland, Vestland	298	1 222
10.05.2024	Vestland	67	67
11.05.2024	Rogaland, Vestland, Møre og Romsdal	160	262
25.05.2024	Vestland, Trøndelag	103	240
07.06.2024	Møre og Romsdal	60	60
	SUM	9 624	13 829

Hvitkinngås på trekk mot nord forbi Helgelandskysten mai 2024. Foto: Paul Shimmings

3.2 Tellinger i Herøy kommune i 2024

Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy

Hvitkinngjess som beiter i Herøy blir talt fra egnede punkter i terrenget, enten fra bilveier eller ved korte gåturer til utsiktspunkter som gir god oversikt i terrenget. I 2024 er det i tillegg benyttet et viltkamera i et område på Tenna der det er utfordrende å gjøre tellingen uten å forstyrre beitende gjess. Dette var til stor hjelp i utførelse av årets tellinger.

Systematiske tellinger av totalt antall beitende hvitkinngjess ble utført på øyene Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy, samt nærliggende holmer, daglig i perioden 1.–20. mai 2024. Kjøreruten under disse tellingene var identisk med den som er brukt hvert år siden 1980-tallet, men med små modifikasjoner når gjessene tar i bruk nye beiteområder. Tellinger før 1. mai 2024 er hentet fra *Artsobservasjoner*, og er ikke nødvendigvis komplette tellinger av hele området.

De første hvitkinngjess i Herøy våren 2024 ble observert 7. april da sju individer ble sett på Tenna (Tabell 2). Toppnotering for antall hvitkinngås registrert på Tenna / Sør-Herøy / Nord-Herøy våren 2024 var 1 110 gjess 10. mai. Dette er et ganske lavt antall, selv om den er litt høyere enn i 2023, da toppnoteringen var på 905 hvitkinngås (Figur 1).

Tabell 2. Tellinger av hvitkinngås på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy våren 2024. Data presentert før 1. mai er tilfeldige tellinger, mens data i perioden 1.–20. mai er fra standardiserte tellinger mellom kl. 18 og kl. 20 hver kveld.

Dato	Tenna	Sør-Herøy	Nord-Herøy	Total
12.04.2024	7	0	0	7
24.04.2024	13	0	0	13
28.04.2024	124	0	0	124
01.05.2024	168	0	0	168
02.05.2024	211	0	0	211
03.05.2024	181	0	0	181
04.05.2024	234	4	0	238
05.05.2024	215	0	0	215
06.05.2024	260	0	0	260
07.05.2024	217	0	0	217
08.05.2024	360	0	0	360
09.05.2024	654	78	0	732
10.05.2024	715	395	0	1110
11.05.2024	830	0	0	830
12.05.2024	463	221	0	684
13.05.2024	265	121	0	386
14.05.2024	433	14	0	447
15.05.2024	392	0	0	392
16.05.2024	49	183	0	232
17.05.2024	39	5	0	44
18.05.2024	2	0	0	2
19.05.2024	2	0	0	2
20.05.2024	0	0	0	0

Alle tellinger som er presentert i Tabell 2 er fra de standardiserte tellinger som normalt er utført mellom kl. 18:00 og kl. 20:00 på kvelden (men det kan være litt avvik i telletidspunktet under ugunstig forhold som kraftig nedbør eller tåke).

Det er også utført noen ekstra tellinger på flere av datoene i 2024, enten på formiddagen (mellom kl. 04:00 og kl. 10:00), midt på ettermiddagen (mellom kl. 13:00 og kl. 16:00), eller etter den standardiserte tellinger (mellom kl. 21:00 og kl. 23:30). Disse ekstra tellinger kan sammenlignes med resultater fra de standardiserte tellinger som er gjort mellom kl. 18:00 og kl. 20:00 (Tabell 3).

Når man ser nærmere på de ekstra tellingene og sammenligner med resultatene fra de standardiserte, ser vi at i 2024 var antallet notert på morgentellinger lavere enn under den standardiserte tellinger for fem av datoene (hhv. 7., 8., 10., 11. og 17. mai), mens tellinger på morgen var høyere enn under den standardiserte tellingen på to av datoene (9. og 16. mai). Både rundt 8. mai og 16. mai er det registrert store bevegelser av trekkende hvitkinngjess, noe som kan ha påvirket antallet som ble observert under de standardiserte tellinger på disse datoene. På 12. mai ser vi en gradvis nedgang på antall rastende gjess i området utover dagen, fra 830 hvitkinngjess på ettermiddagen til 684 under den standardiserte tellingen, og 588 senere samme kveld. På 13. mai er det observert flere gjess på kvelden etter den standardiserte tellingen. På den datoen ble det mistenkt at en del fugler hadde forflyttet seg mens man kjørte mellom tellepunktene, og den teorien er forsterket etter at det ble funnet flere hvitkinngjess under ekstratellingene. Til tross for variasjoner i antallet som er funnet under ekstratellinger utover de standardiserte, så er det antallet som er notert under de standardiserte tellingene som er det viktigste, siden de standardiserte tellinger bruker den samme metodikken over en lang tidsperiode (på over 35 sesonger). De standardiserte tellinger gir oss mulighet til å kunne sammenligne bruk av enkelte delområder både i samme sesongen og mellom sesongene. Det er data fra de standardiserte tellinger som brukes til å kunne se på effekten av ulike forvaltningsregimer (Shimmings 2023) og til utbetaling av tilskudd til tilrettelegging for hvitkinngås i Herøy kommune. Likevel er det av interesse å foreta ekstratellinger utover de standardiserte tellinger på hvitkinngås når forholdet tillater dette (det tar tid å ta en ekstra runde), både for å kunne se på endringer i antall gjess til forskjellige tidspunkter, samt å kunne samle data om hvor gjessene befinner seg til andre tider på døgnet enn under de standardiserte tellingene.

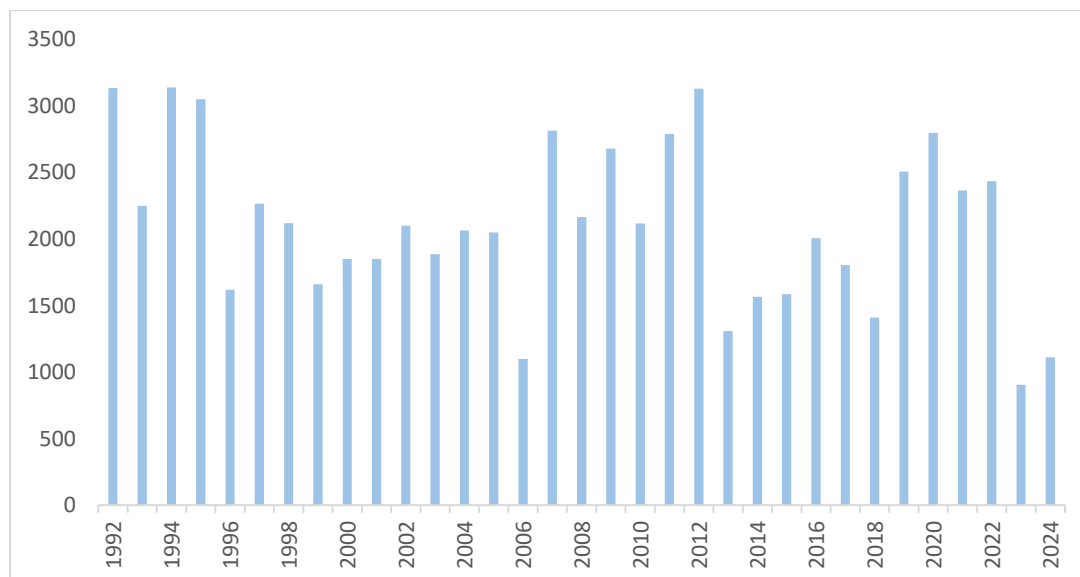
Tabell 3. Sammenligning mellom standardiserte tellinger og ekstra telling på hvitkinngås på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy på 10 datoer i mai 2024. Morgentellinger er utført mellom kl. 04:00-11:00, ettermiddagstallinger mellom 13:00-16:00, kveldstallinger (standard) mellom kl. 18:00-20:00, og kveldstallinger (ekstrarunde) mellom kl. 21:00-23:30.

Dato	morgen	ettermiddag	kveld (standard)	kveld (ekstrarunde)
07.05.2024	169		217	
08.05.2024	193		360	
09.05.2024	840		732	
10.05.2024	880		1110	
11.05.2024	720		830	
12.05.2024		830	684	588
13.05.2024			386	524
15.05.2024			392	368
16.05.2024	476		232	
17.05.2024	24		44	

Noen flokker med trekkende hvitkinngjess ble observert på vei mot nord forbi Herøy i 2024 (Tabell 4). Disse trakk hovedsakelig forbi vestsiden av Herøy, stort sett over Færøysundet og videre nordover. Noen av disse flokker har nok kommet direkte fra overvintringsområdet, men noen kan også ha rastet på holmene lengre sør på Helgeland (f.eks. i Vega kommune) før de trakk videre nordover forbi Herøy. Hovedmengden på trekk mot nord forbi Herøy ble observert 8. og 9. mai (1507 individer), noe som stemmer bra med observasjoner av trekkende hvitkinngjess sør for Helgeland på 8. mai (jfr. Tabell 1).

Tabell 4. Tellingene av trekkende hvitkinngjess forbi Herøy, Nordland våren 2024.

Dato	Første flokk (kl.)	Siste flokk (kl.)	Antall flokker	Total (individer)
05.05.2024	16:05	16:05	1	90
08.05.2024	19:30	23:55	10	959
09.05.2024	00:01	00:59	10	548
10.05.2024	12:00	12:00	1	52
11.05.2024	06:57	06:57	3	3
12.05.2024	17:45	17:45	1	35
13.05.2024	08:20	08:20	1	11
14.05.2024	07:30	07:30	1	24
16.05.2024	19:28	19:28	1	16
17.05.2024	05:15	05:29	3	72
SUM:			32	1 810

Figur 1. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy i årene 1992-2024.

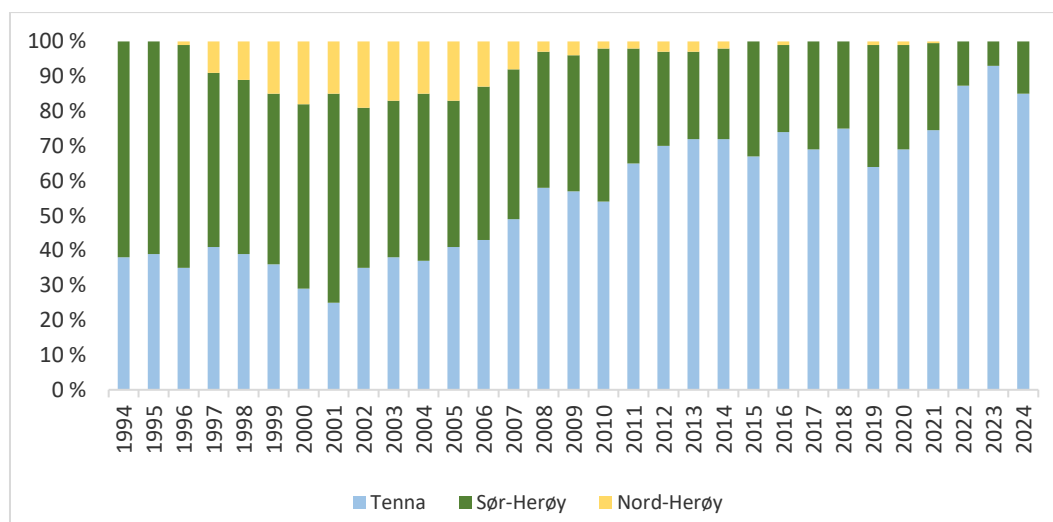
Beitetrykk fra hvitkinngjess i delområder på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy

I Herøy kan hver enkelt grunneier som har beitende hvitkinngjess på egen grunn, søke om tilskudd for tilrettelegging av arealer for arten. Ordningen er frivillig, og flere av de berørte grunneiere benytter seg av dette. Søknad om tilskudd må være innsendt i god tid før gjessene ankommer om våren, og tilskuddene utbetales etterskuddsvis. Tilskuddsordningen administreres lokalt av kommunen. Utbetalingene er basert på mål av beitetrykket, med ulike satser avhengig av om arealene er sterkt, middels eller lite belastet av gåsebeiting. Slike tilskudd ble ikke benyttet i Herøy kommune før våren 2008. Tilskudd utbetales kun for gåsebeiting på fulldyrka eller overflatedyrka mark.

En måte å vurdere beitetrykket på enkeltjorder, er å beregne summen av antall gåsedager (der 1 gåsedag = 1 gås observert på en dag, 10 gåsedager = 10 gås observert på en dag eller f.eks. 5 gås observert på 2 ulike dager osv.). Under de systematiske tellingene hver kveld i overvåkingsperioden er flokkstørrelsen notert på hvert jorde. Disse tellingene er summert ved sesongens slutt som antall gåsedager. Det er antall gåsedager som kommunen benytter for å regne ut hvor mye hver av de som har søkt om tilskudd får utbetalt.

Ser vi på fordeling av beitende hvitkinngjess mellom Tenna, Sør-Herøy og Tenna i årene 1994-2024, har prosentandel av gåsedager økt veldig på Tenna sammenlignet med de to andre hovedområder. Dette har årsak i ulike forvaltningsregimer. I dag er det flere på Tenna som mottar tilskudd til tilrettelegging for hvitkinngjess, og her finner fuglene områder der de kan beite i fred. Den største økning i andel beitende hvitkinngås har vært på nettopp Tenna. På 1990-tallet og på 2000-tallet beitet rundt 40 % av gjessene på Tenna, med en økning på ca. 70 % på 2010-tallet, og ca. 85 % i dag (Figur 2).

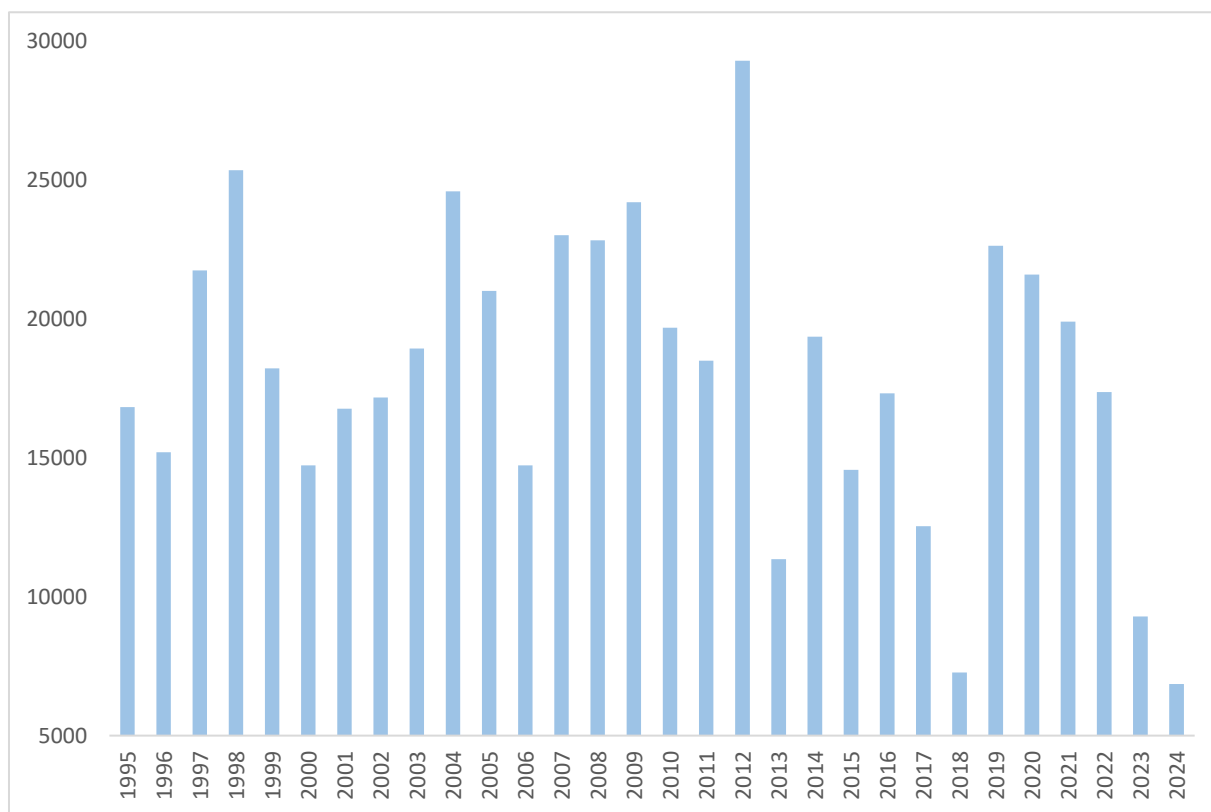
Til tross for en del nydyrking både på Sør-Herøy og Nord-Herøy de siste 10-15 år, så har ikke gjessene tatt i bruk disse nye beiteområder. Beitetrykk er fremdeles begrenset innenfor det samme geografiske kjerneområdet i Herøy, som er mer eller mindre uendret siden slutten av 1990-tallet.

Figur 2. Prosentandel av totalt antall gåsedager på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy i perioden 1994–2024. Gåsedager beregnes ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert over hele vårtrekkperioden).

Totalantallet gåsedager i området Tenna / Sør-Herøy / Nord-Herøy svinger veldig mellom sesongene, avhengig både av hvor mange hvitkinngjess som raster hver sesong, og på hvor lenge de raster. Som Figur 3 viser, så er det en nedgående trend med færre beitende hvitkinngjess i området i dag sammenlignet med tidligere, og at det har gått bratt nedover siden 2019, med et lavt antall gåsedager notert de to siste sesongene (2023 og 2024).

Våren 2018 var det få gjess i området, noen som kanskje skyldes trekketidspunktet med ankomst fra overvintringsområde sent i sesongen, eller et kortere opphold på Helgeland enn vanlig, eller trolig en kombinasjon av disse faktorene. Nedgangen siden 2019 kan være påvirket av et sykdomsutbrudd (fugleinfluensa – HPAI H5N1) vinteren 2021-2022 hos Svalbard-bestanden av hvitkinngås (Shimmings 2022). Til tross for at bestanden har bygget seg raskt opp igjen etter utbruddet så har det ikke vært en tilsvarende økning i antall hvitkinngjess på Tenna / Sør-Herøy / Nord-Herøy selv etter de to gode hekkesesongene i 2022 og 2023 (Griffin 2023, 2024).

Figur 3. Totalantall gåsedager for hvitkinngås i området Tenna / Sør-Herøy / Nord-Herøy 1995-2024.

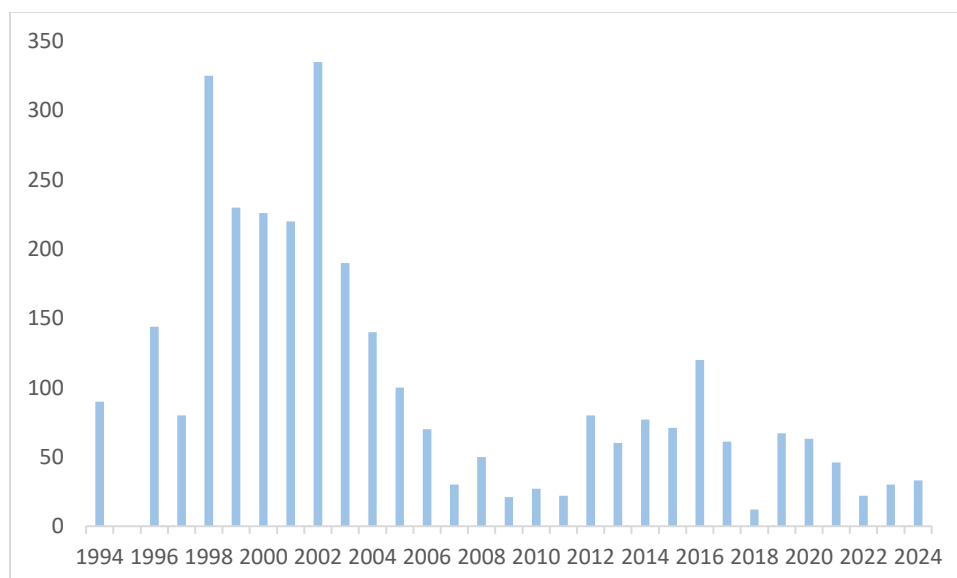
Brasøy

Fra Tennvalen i Herøy er det mulig å observere hvitkinngjess som beiter på den nordlige delen av øygruppa Brasøy. I tillegg er det mulig å se noen av flokkene i midtre deler av øygruppa når disse blir skremt opp av f.eks. overflygende havørner eller turgåere.

I 2024 er det kun observert noen titalls hvitkinngås på Brasøy, på det meste 33 gjess 9. mai (Tabell 5). Fastboende på Brasøy mente også at det var kun noen titalls som rastet våren 2024. Antall hvitkinngås som raster i dag i Brasøy er mye lavere enn på 1990- og tidlig på 2000-tallet (Figur 4).

Tabell 5. Tellinger av hvitkinngås på Brasøy våren 2024.

Dato	Delområdet	Antall
01.05.2024	Brasøya	22
02.05.2024	Brasøya & Prestøya	19
09.05.2024	Brasøya	33
10.05.2024	Brasøya	12

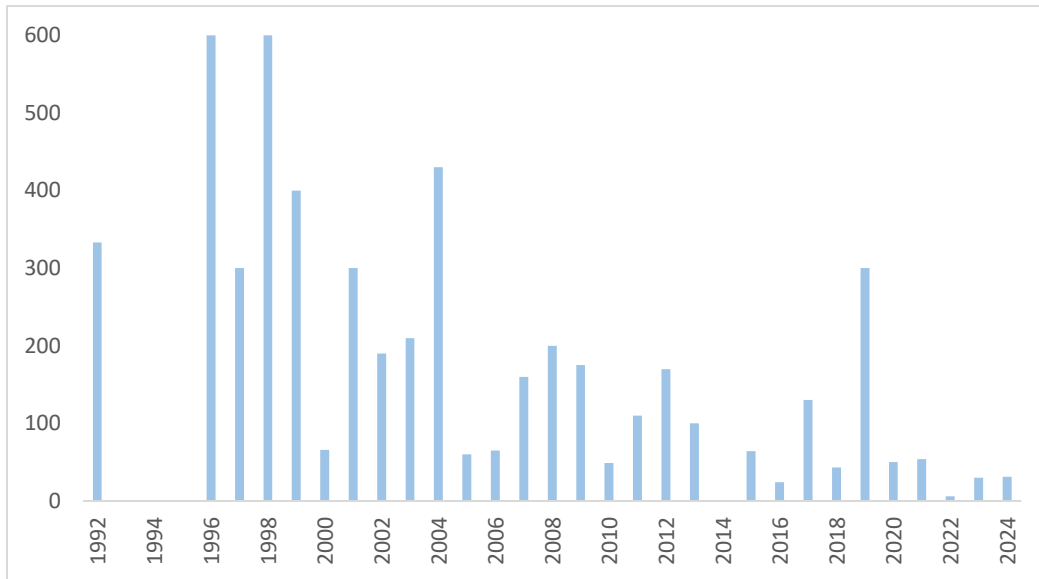

Figur 4. Maksimumsantall rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt i Brasøy (Herøy kommune) 1994-2024.

Husvær

Det er mulig å se nordlige deler av området på Husvær fra utsiktspunkter på Tennvalen. Eneste observasjon av hvitkinngås som foreligger for 2024 var av en flokk på 31 individer som sirklet over nordvestlig delen av øygruppe, før de gikk inn for landing litt vest for holmen Brønnøya på 9. mai.

Husvær er et krevende område å telle gjess med kupert terreng, og gjessene kan ofte gjemme seg langs utilgjengelige sund og i vikene. Den beste strategien er derfor å utføre tellinger fra båt. Ellers er det ofte talt opp gjess i Husvær fra de høyeste punktene i terrenget, eller når gjessene blir skremt opp av turgåere eller av rovfugl som havørn. Til tross utfordringer med å få til gode tellinger i Husvær, er det liten tvil at antall rastende hvitkinngjess i øygruppa er i tilbakegang (Figur 5).

Figur 5. Maksimumsantall rastende hvitkinggjess på vårtrekk talt i Husvær (Herøy kommune) 1992-2024. Data fra 1992 fra Wildfowl & Wetlands Trust.

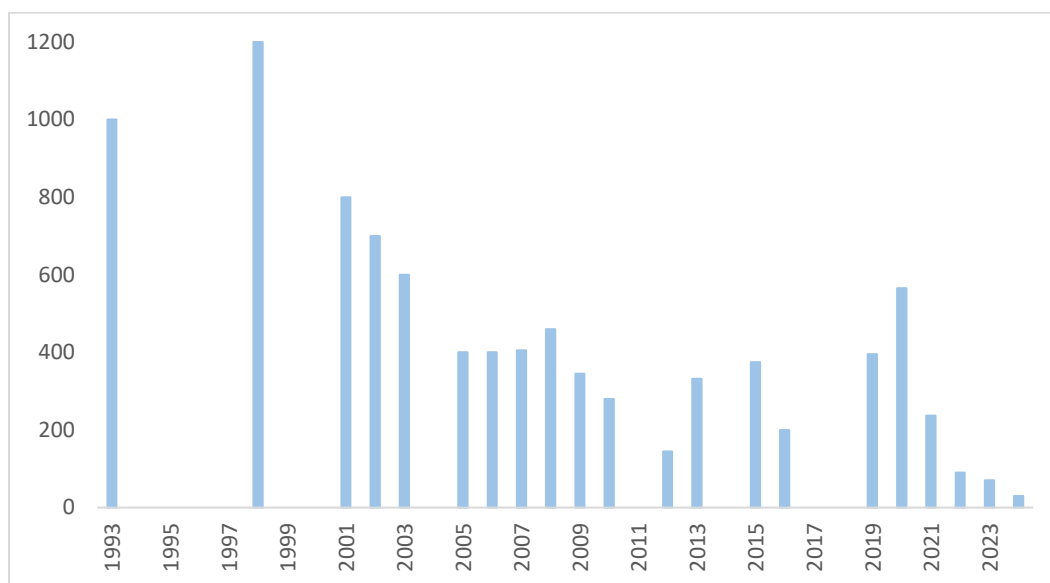
Fra Vandve mot vest, med Åsvær i bakgrunnen. Hvitkinggås beiter både på strandvegetasjonen på holmene og langs de mangetalls smale vikene og sund, men også på dyrket mark. Bilde fra mai 2008. Foto: Paul Shimmings.

3.3 Tellinger i Dønna kommune i 2024

Vandve

Vandve ligger vest for Dønna, og består av mange hundre holmer og skjær. Det drives sauehold (for det meste med utgangersau) på de største øyene, men i mindre grad enn for 15-20 år siden. Tidligere var det også kyr på Vandve, men storfehold opphørt her for rundt 10 år siden. Husdyrbeiting skaper fine arealer som hvitkinngjess bruker som beite under rasting på våren.

Under en befarig 14. mai 2024 ble det registrert 30 individer, alle av disse i den sørlige delen av øygruppa på Seljeøya og nærliggende holmer. Dette er den laveste antall notert i midten av mai siden de første observasjoner ble gjort på midten av 1990-tallet, og trenden i Vandve er nedgående (Figur 6).

Figur 6. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt i Vandve (Dønna kommune) 1993-2024.

Andre deler av Dønna kommune

På hovedøya Dønna ble det observert 2 individer 19. mai i Smørsvika, og 2 individer i Nord-Åkvika 20. mai (Artsobservasjoner). Disse er muligens samme fugler som er sett ved to forskjellige lokaliteter.

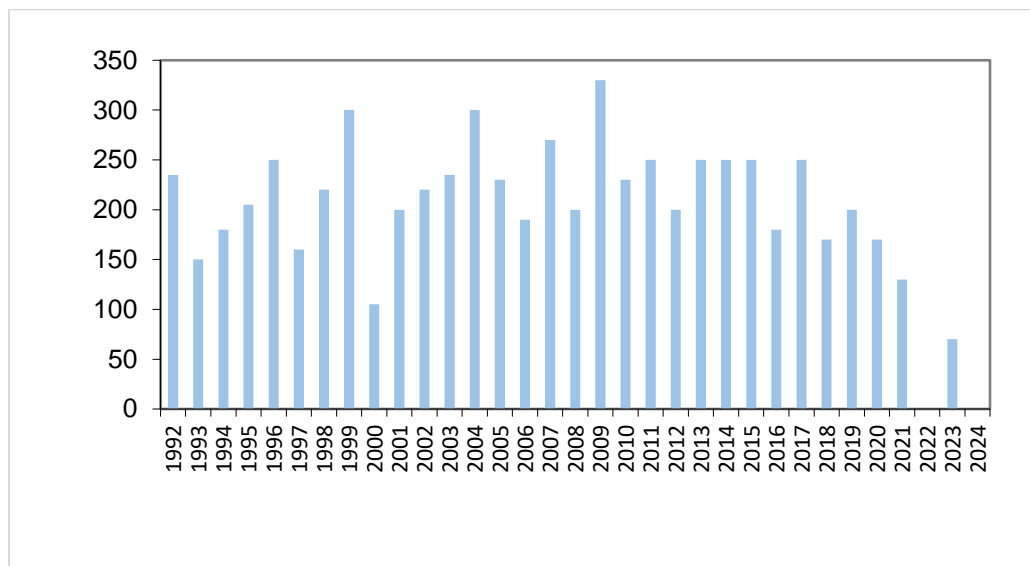
3.4 Tellinger i Vega kommune i 2024 (og tilleggsdata for 2023)

Vallsjø

Det har ikke kommet inn noen data på antall hvitkinngås på Vallsjø i 2024, men det har derimot kommet inn opplysninger fra forrige sesongen etter at fjorårets rapport ble ferdigstilt.

Fra 2023: Den første hvitkinngås i 2023 ble sett på den tidlige datoen 8. april, da sammen med grågjess. Det ble sett hvitkinngjess ved Vallsjøen i 2023 i perioden 25. april – 12. mai, med 70 individer registrert på det meste på 12. mai. Den flokken trakk nordover samme datoen (Johan Antonsen pers. medd).

Antall hvitkinngås som raster i Vallsjø-området er i dag mye lavere enn på 1990-, 2010-, og 2010-tallet (Figur 7).

Figur 7. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt på Vallsjø, Vega 1992-2024.

Skogsholmen

En flokk på 11 hvitkinngås ble observert rastende på Storbuøya, Skogsholmen 27. april (Artsobservasjoner).

Bremsteinen

Hvitkinngås er observert i Bremstein 9. mai 2024, men uten at antallet er angitt (Artsobservasjoner).

Lånan

Det er observert 13 hvitkinngås i Lånan 12. mai 2024 (Artsobservasjoner). Antall hvitkinngås som raster på Lånan på vårtrekk har gått kraftig tilbake som følge av endringer i skjøtsel av engarealer, kombinert med bedre beiteområder lengre nord. På slutten av 1980-tallet ble det registrert inntil 2600 rastende hvitkinngjess, mens antallet var ned på rundt 300 på det meste på 2010-tallet (Shimmings 2013).

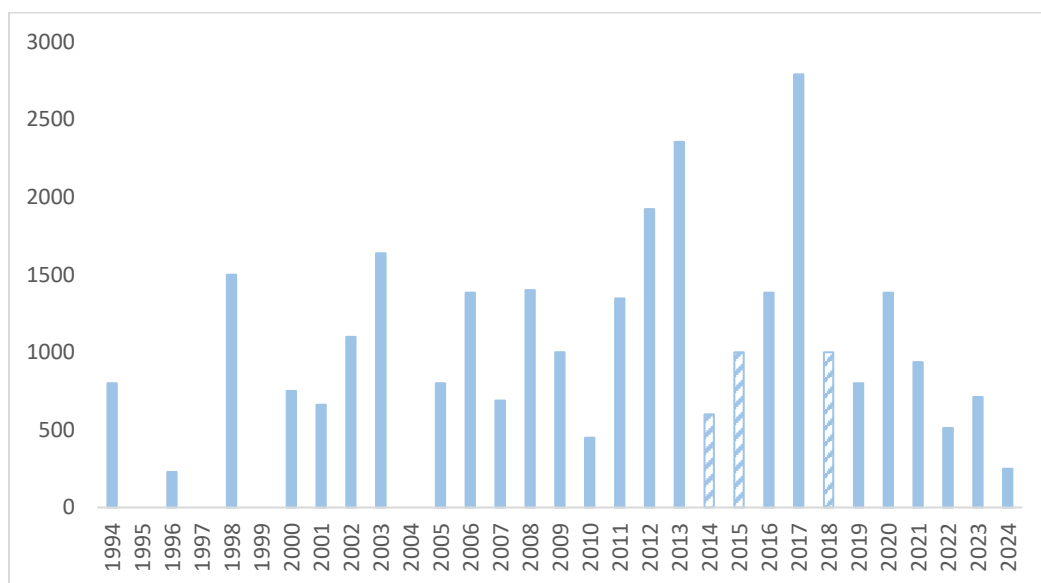
3.5 Telling i Træna kommune i 2024

Selvær

Det ble observert 4 individer i lufta over Selvær 15. april, og dagen etter ble det notert 14 individer. Rundt 120 individer inklusiv ett leukistisk individ i flokken ble rapportert 29. april. Rundt 50 hvitkinngjess ble notert 2. mai. (Artsobservasjoner).

Under systematiske tellinger av alle holmer på Selvær ble det observert minimum 155 hvitkinngjess 13. mai, og 200-250 individer 14. mai. Disse beitet på følgende holmer / områder: Ytterlammholmen (også kjent som Store Lamholmen), Stongodden, Neset / Selværgård, Langskjæret, Årøya, Lyngøya, Vardøya, Hestøya, Inneråkerøya, og Galtmoen. Lokalbefolkningen mente at det var flere gjess i området som dro noen dager før disse tellingene ble gjennomført.

Antall hvitkinngås som ble registrert på Selvær i 2024 var relativt lavt sammenlignet med tidligere år (Figur 8). En av utfordringer med å telle hvitkinngås på Selvær har med timingen å gjøre. Det er flere år der lokalbefolkningen eller tilreisende ornitologer har meddelt at det var mer gjess enten før eller etter at tellemannskap har vært til stede. Dette kan skyldes en reell endring i situasjonen som f.eks. fugler som mellomlander på trekk eller at fuglene har reist videre, eller at de sitter på holmene i andre øygrupper rundt Selvær. Det kan også skyldes et inntrykk at det er mer eller mindre gjess i området selv om det faktisk ikke er noe endring.

Figur 8. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt på Selvær i perioden 1994–2024. Tellingene i 2014, 2015 og 2018 var ufullstendige (skraverte kolonner), og det ble ikke benyttet standardisert tellemetodikk. Tellingen i 2018 er basert på et grovt anslag.

Andre områder i Træna kommune

Fra Husøy er det rapportert 9 individer 27. april, og 28 individer dagen etter (Artsobservasjoner).

Det ble notert flere flokker fra hurtigbåten ut til Selvær 13. mai. En flokk på 40 individer ble observert ved Innerhaksholmen, med en flokk på 17 individer på Remningsvågen. Begge disse lokaliteter ligger øst for Husøya. Det ble ellers notert 7 individer på Emårsøyen rett vest for Sandøya samme datoen.

3.6 Andre områder på Helgeland i 2024

En enslig hvitkinngås rastet på Tjøtta i Alstahaug kommune 27. – 28. april. To individer ble observert ved Helligvær, Bodø 20. april 2024. 1 individ rastet på Reipå, Meløy 29. april. Fra Fauske kommune er det rapportert enslige individer fra Valnesfjord 13. april, og fra Stensland i perioden 13. – 20. april (Artsobservasjoner).

3.7 Tellinger i Lofoten i 2024

Røst

Det er rapportert 35 hvitkinngås på Røst 5. mai, og 36 individer 10. mai. Den 2. mai er det observert 2 overflygende hvitkinngjess (Artsobservasjoner).

Flakstad

En liten gruppe på 11–12 hvitkinngjess oppholdt seg i området Sandelva / Ytterstrand i perioden 11.–21. mai, med ett individ igjen i samme område 27. mai (Artsobservasjoner).

Vågan

Det er rapportert flere trekkende flokker med hvitkinngås forbi Vågan i 2024. Den eneste funn av rastende fugler var av 4 individer på Gimsøya 16. mai.

Vestvågøy

Det er rapportert 27 rastende hvitkinngjess fra Saltisen 30. april. En flokk på 40 individer trakk mot nordvest over Sandberg samme datoen. Ellers fra Vestvågøy er det observert 2 individer næringssøkende ved Farstadvatnet 13. mai (Artsobservasjoner).

Andre områder i Lofoten

Ett enslig individ er rapportert sammen med grågjess i Buvågen, Hamarøy 20. mai.

3.8 Tellinger i Vesterålen i 2024

Registreringer av hvitkinngjess i Vesterålen gjennomføres av Norsk institutt for naturforskning (NINA), og noen av dataene som er innsamlet er presentert her.

Det ble gjennomført 10 komplette tellinger av rastende hvitkinngjess i Vesterålen i 2024, som dekker alle de fire kommunene Hadsel, Sortland, Øksnes og Andøy (Tabell 6). På det meste ble det notert totalt nesten 25 900 hvitkinngjess i Vesterålen 14. mai.

I motsetning til på Helgeland der det er noen få timer der det er for mørkt til å kunne telle gjess på nattetid, så er ligger Vesterålen langt nok mot nord at det er nok lys til å telle på hele natta, og noen av tellingene er utført gjennom natten og går derfor over to datoer.

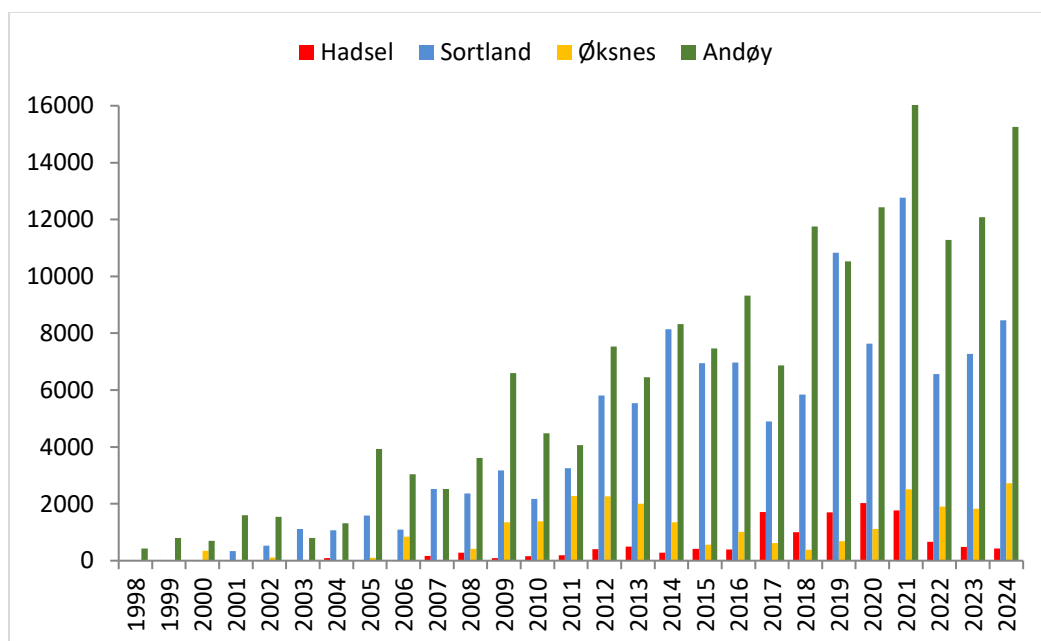
Antallet i Vesterålen har økt betydelig siden de første observasjonene av vårrastende hvitkinngjess på 1990-tallet (Figur 9). De to viktigste kommunene er Sortland og Andøy, men også i Hadsel og Øksnes er det observert store mengder rastende gjess de siste årene.

I tillegg til de Vesteråls-kommunene omtalt nærmere i den rapportdelen, ble det også observert rastende hvitkinngjess i Bø kommune (2 individer Nordahlsstranda 4. mai).

Tabell 6. Totaltelling av rastende hvitkinngjess i Vesterålen i 2024. Datamaterialet stammer fra koordinerte tellinger utført av Norsk institutt for naturforskning (NINA).

Dato	Hadsel	Sortland	Øksnes	Andøy	Sum Vesterålen)
01.05.2024	0	2 912	78	2 068	5 058
03.05.2024	0	2 730	168	2 876	5 774
05.05.2024	0	2 680	169	2 892	5 741
08.05.2024	220	2 510	123	3 008	5 861
09.05.2024 ^A	0	7 880	?	9 870	17 750
11.05.2024 ^B	420	6 180	2 730	14 400	23 730
14.05.2024 ^C	430	8 455	1 752	15 260	25 897
17.05.2024	0	3 780	1 660	8550	13 990
18.05.2024 ^D	330	3 422	636	6030	10 418
21.05.2024 ^E	0	1 480	44	878	2 402

^A: Øksnes ikke sjekket 9. mai, ^B: telling 11.-12. mai, ^C: telling 14.-15. mai, ^D: telling 18.-19. mai, ^E: telling 21.-22. mai

Figur 9. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt i kommunene Hadsel, Sortland, Øksnes og Andøy (Vesterålen) 1998-2024.

3.9 Andelen av Svalbardbestanden i ulike områder

Størrelsen på Svalbard-bestanden av hvitkinngås blir beregnet hver vinter når gjessene oppholder seg i et relativt begrenset område i Storbritannia, hvor det er mulig å utføre koordinerte tellinger av hele overvintringsområdet. På vinterstid er mesteparten av hvitkinngjess i Solway Firth (Solwaybukta mellom SV Skottland / NV England), men også i og rundt Budle Bay (NØ England). Den høyeste telling vinteren 2023-2024 var på 40 499 individer 19. desember 2023. Dette er en økning på cirka 6 506 gjess i forhold til forrige sesongen. Hekkesuksessen sommeren 2023 var bedre enn tiårs gjennomsnittet for bestanden med 21,9 % unger i flokkene, og var den beste hekkeresultat siden 1984 (Griffin 2024).

Områder som huser minst 1 % av Svalbard-bestanden av hvitkinngås kan regnes som internasjonalt viktige for populasjonen. Enkeltlokaliteter som innehar slike antall kvalifiserer videre til å kunne utpekes som Important Bird and Biodiversity Areas (IBA), og flere områder er allerede nevnt som IBA-er (Heggøy mfl. 2015). Det finnes observasjoner av rastende hvitkinngjess i 2024 fra til sammen 18 forskjellige kommuner, der tellinger fra sju av disse kommuner er av enkelte streifende individer eller små flokker (Tabell 7). Siden forvaltningsplaner for gjess kun gjelder enkelte kommuner (eller også inkluderer en gruppe nabokommuner), har vi sett litt nærmere på prosentandel av bestanden som finnes i hver aktuell kommune under vårtrekket. Legg merke til at data presentert i Tabell 7 er minimumsantall for hver enkelt kommune, med unntak av kommuner i Vesterålen, siden det ikke er noen komplett telling på alle lokaliteter i noen av kommunene andre enn i Vesterålen. Antall gjess notert i hver kommune varierer mye mellom år, noe som gjenspeiler endringer i bestandsstørrelsen, trekketidspunktet, klimaendringer og varierende dekning under tellingene i mange områder. Det er verdt å merke seg den meget høye andel av hele Svalbard-bestanden som raster samtidig i Vesterålen, et område de først tok i bruk mot slutten av 1990-tallet.

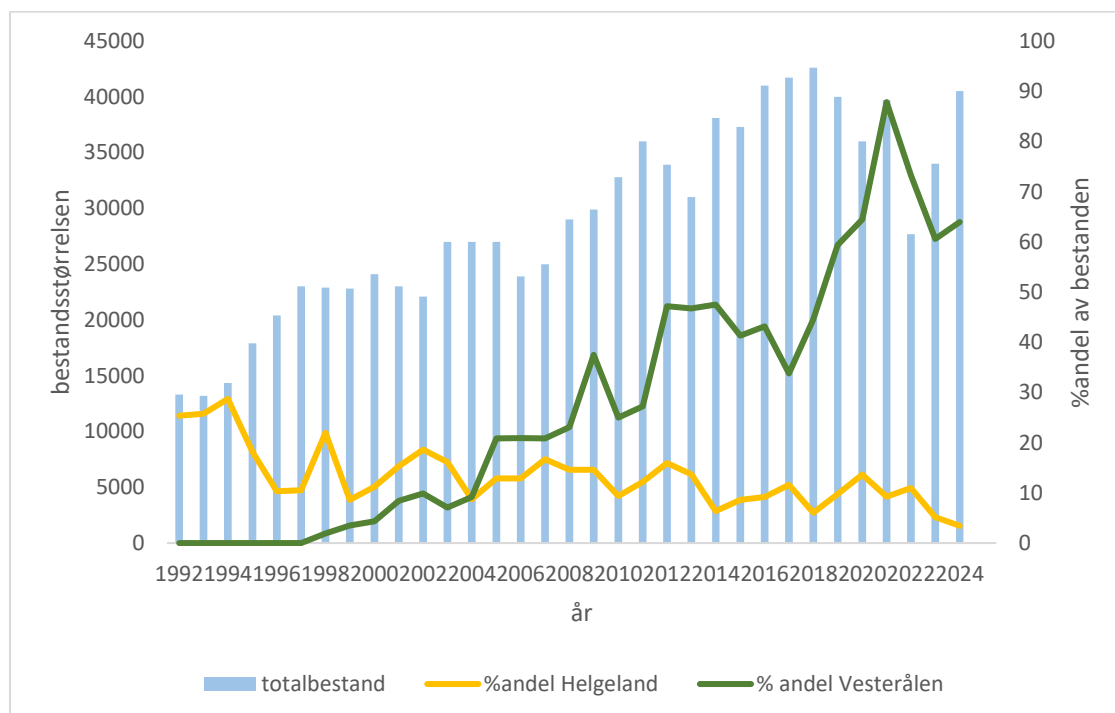
Utviklingen i bruk av Vesterålen og dens betydning som rasteområde for hvitkinngjess på våren har endret seg raskt i løpet av de siste 25 år. Ser vi på endringer i prosentandelen av bestanden som raster på Helgeland (i Herøy og i Træna) sammenlignet med på Vesterålen (kommunene Hadsel, Sortland, Øksnes og Andøya), så er det i Vesterålen at endringen har vært størst (Figur 10). Til tross for at bestanden har økt, så har det ikke vært en tilsvarende økning i antall rastende hvitkinngjess på Helgeland, mens det er i Vesterålen at man ser en økning i antall vårrastende hvitkinngjess.

Tenna i Herøy kommune er blant de viktige rasteplasser for hvitkinngås på vårtrekk. Foto: Paul Shimmings.

Tabell 7. Maksimumstillinger av rastende hvitkinngjess i forskjellige kommuner våren 2024, og prosentandel av Svalbard-bestanden.

Kommune	Områder der gjess ble talt i 2024	Makstall 2024	% av totalbestanden
Vega	Skogsholmen, Bremsteinen	11+	< 1 %
Alstahaug	Tjøtta	1	< 1 %
Herøy	Tenna, Sør-Herøy, Nord-Herøy, Brasøy, Husvær	1 174	2,9 %
Dønna	Vandve	30	< 1 %
Træna	Selvær, Husøya m/omegn, Sandøy	335	< 1 %
Meløy	Reipå	1	< 1 %
Hamarøy	Buvågen	1	< 1 %
Bødo	Helligvær	2	< 1 %
Fauske	Valnesfjorden, Stensland	2	< 1 %
Røst	hele Røst	35	< 1 %
Flakstad	Sandelva/Ytterstrand	27	< 1 %
Vestvågøy	Saltisen	27	< 1 %
Vågan	Gimsøya	4	< 1 %
Hadsel	Hele kommunen	430	1 %
Sortland	Hele kommunen	8 455	20,9 %
Øksnes	Hele kommunen	2 730	6,7 %
Andøy	Hele kommunen	15 260	37,7 %
Bø	Nordahlsstranda	2	< 1 %

Figur 10. Endring i prosentandel av Svalbardbestanden hos hvitkinngås registrert rastende under vårtrekket i to deler av Nordland (Helgeland og Vesterålen) i perioden 1992-2024, og utviklingen hos bestanden i samme perioden.

4. AVLESNINGER AV FOTRINGER I 2024

En del av hvitkinngjessene i Svalbard-bestanden har tidligere blitt fanget og påsatt fargeringer (med kode), noe som gjør det mulig å følge forflytninger hos enkeltindivider både i samme sesongen og over flere år. Disse fargeringene kan normalt avleses i felt på avstander inntil 400 m (med teleskop som forstørrer opptil 60x). De siste årene er det på Herøy benyttet et teleskop med forstørrelse på 100x, og i gunstig lys ble det avlest flere fotringer på avstander på inntil 450-475 m.

Totalt ble det i Nordland gjort 927 avlesninger av fargeringer i felten våren 2024 (Tabell 8). Mange individer er observert flere ganger i løpet av våren, og totalt ble 431 ulike merkede individer registrert. Flere individer ble sett i flere kommuner, slik at antall individer totalt for Helgeland og Vesterålen blir lavere enn summen av antall individer vist i Tabell 8. Det ble sett 8 ulike individer som var observert først på Helgeland og senere i Vesterålen under rasteperioden i 2024 (derav 3 individer i par med umerket partner, ett ringmerket par, og en familiegruppe der begge foreldre og dens ene unge var ringmerket).

Av de 927 ulike individer der koden på fargeringen ble avlest i felten i 2024 var det 921 individer som er merket på lokaliteter langs trekkuten til Svalbard-bestanden, og disse er merket enten i overvintringsområdet (Solwaybukta), under rasting på vårtrekk (Herøy, Helgeland), eller i hekkeområder på Svalbard. I tillegg til disse er det observert 6 fargeringer påsatt ved Highland Wildlife Park (HWP) nær Inverness (NØ Skottland), derav 3 individer på Helgeland og 3 individer i Vesterålen. På HWP finnes det en fritflygende flokk med halvtamme hvitkinngjess. Det viser seg at noen av disse fuglene blander seg med fugler fra Svalbardbestanden vinterstid. Det er tidligere observert hvitkinngjess merket ved HWP langs norskekysten under vårtrekket. Noen av disse har til og med returnert til Skottland i samme sesong og blitt gjenfanget i myteperioden (Mitchell mfl. 2021).

Det er påfallende at det er færre ringmerkede individer i bestanden nå enn tidligere (Figur 11). Andel ringmerkede hvitkinngjess i flokkene observert på Herøy i mai de siste sesongene har ligget på mellom 1-2 % (Shimmings mfl. 2023). Prosentandel ringmerkede fugler er mye lavere enn da bestanden var mindre og det ble gjort mer omfattende innsats for å ringmerke gjess både på Svalbard og i Storbritannia. Til tross for at det er færre ringmerket fugler å se etter i felten, så har ikke antall avlesninger per fargering gått nedover.

Antall avlesninger per ring på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy i 2024 var i snitt 4,7 avlesninger, som er innenfor intervallet på 3–4 avlesninger per ring som er observert i tidligere sesonger (Shimmings mfl. 2023). Det var også et relativt høyt antall avlesninger per ringmerket individ året før i 2023, til tross for at det ikke satses på fangst for ringmerking i samme grad som tidligere. En mulig forklaring er at det var en høyere sannsynlighet for å oppdage og lese av en fargering når det var færre individer som rastet i Herøy sammenlignet med tidligere år.

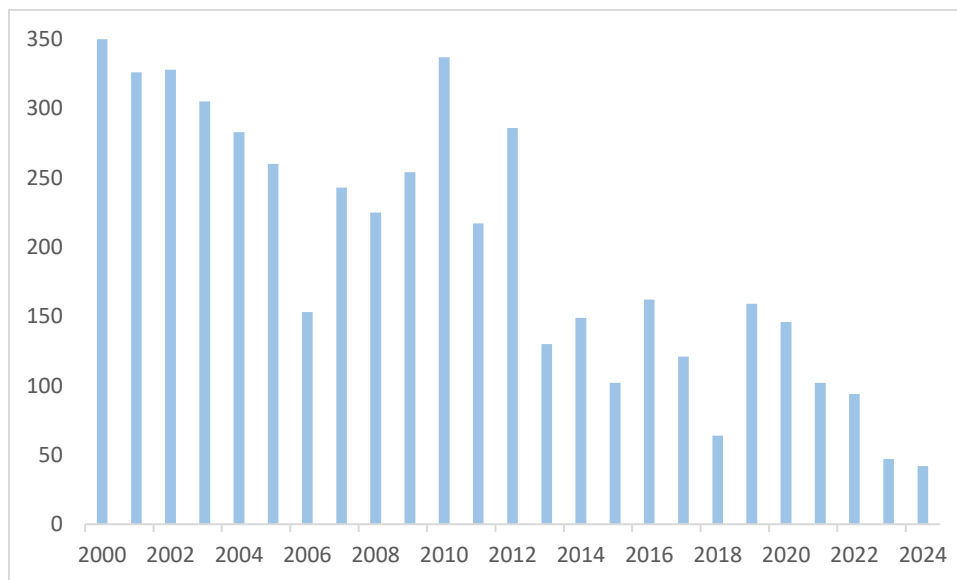
Daglige avlesninger av fotringer hos hvitkinngjess i studieområdet på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy kan gi en indikasjon på når nye individer ankommer (når en ring ble avlest for første gang i sesongen). Antall nye individer er naturlig nok høyest i starten av sesongen, da alle individer kan regnes som «nye». Som regel blir det en økning i antall nye individer i området som korresponderer

med økning i de daglige tellingene, slik som på 10. mai 2024 da det ble observert en økning i antall rastende individer i Herøy (Figur 12).

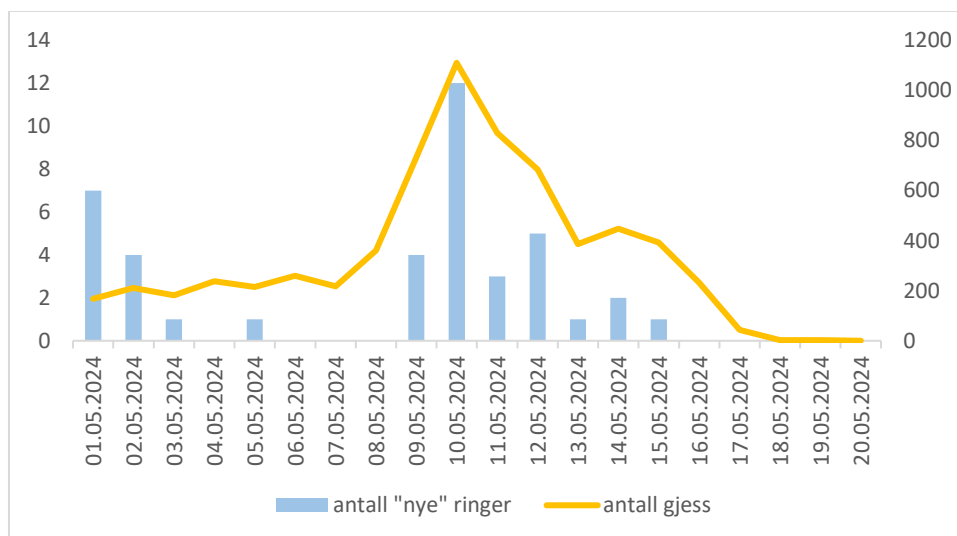
Tabell 8. Antall ringavlesninger og antall identifiserte fargeringmerkede individer av hvitkinngjess på forskjellige lokaliteter i Nordland våren 2024.

Sted	Antall avlesninger	Antall ind.
Tenna, S.- og N.-Herøy	199	41
Selvær, Træna	24	18
Hadsel kommune	18	10
Øksnes kommune	80	56
Sortland kommune	459	219
Andøy kommune	147	120
SUM	927	431*

*antall individer er ikke summen av verdiene i kolonnen, men er antall unike fargeringer observert i sesongen (noen individer ble observert i flere områder i løpet av samme sesongen).

Figur 11. Total antall ulike ringmerket hvitkinngjess observert på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy 2000–2024.

Figur 12. Antall nyankomne ringmerkede hvitkinngjess registrert for første gang i sesongen på ulike datoer i hovedperioden for observasjoner (1.–20. mai 2024) på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy.

Fargeringer avleses ved hjelp av kikkert eller teleskop. Hver ring består av en unik kode med to eller tre sifre, og ringene finnes i flere farger. På bildet ser vi gul ringen med kode CTN, som ble observert ved flere anledninger i området rundt Tennvalen, Herøy kommune i perioden 12.-16. mai 2024. Gul CTN hadde ingen partner med seg våren 2024. Foto: Paul Shimmings.

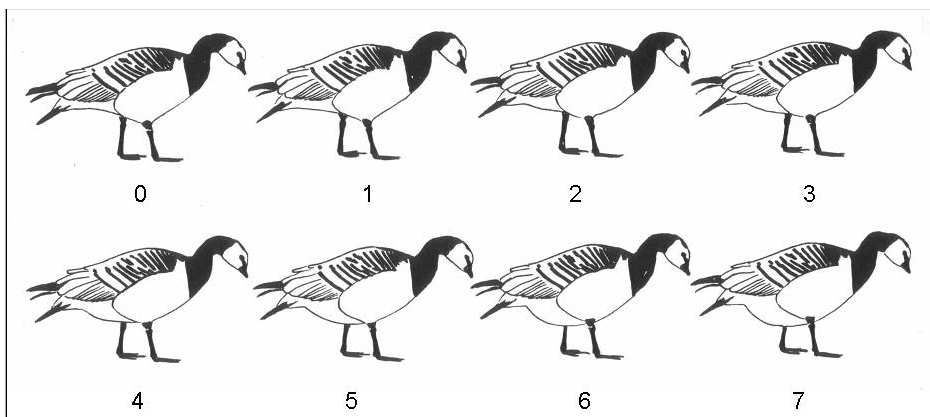

Avlesninger av fotringer gir oss viktig informasjon om livshistorien til enkelte individer. Hvitkinngås med hvit ring med kode 36 ble observert i mai 2024. Først ble den registrert på Tenna, Herøy kommune (der bildet ble tatt) fra 9.-13. mai, for så å bli observert ved Åse på Andøya 17. mai. Foto: Paul Shimmings.

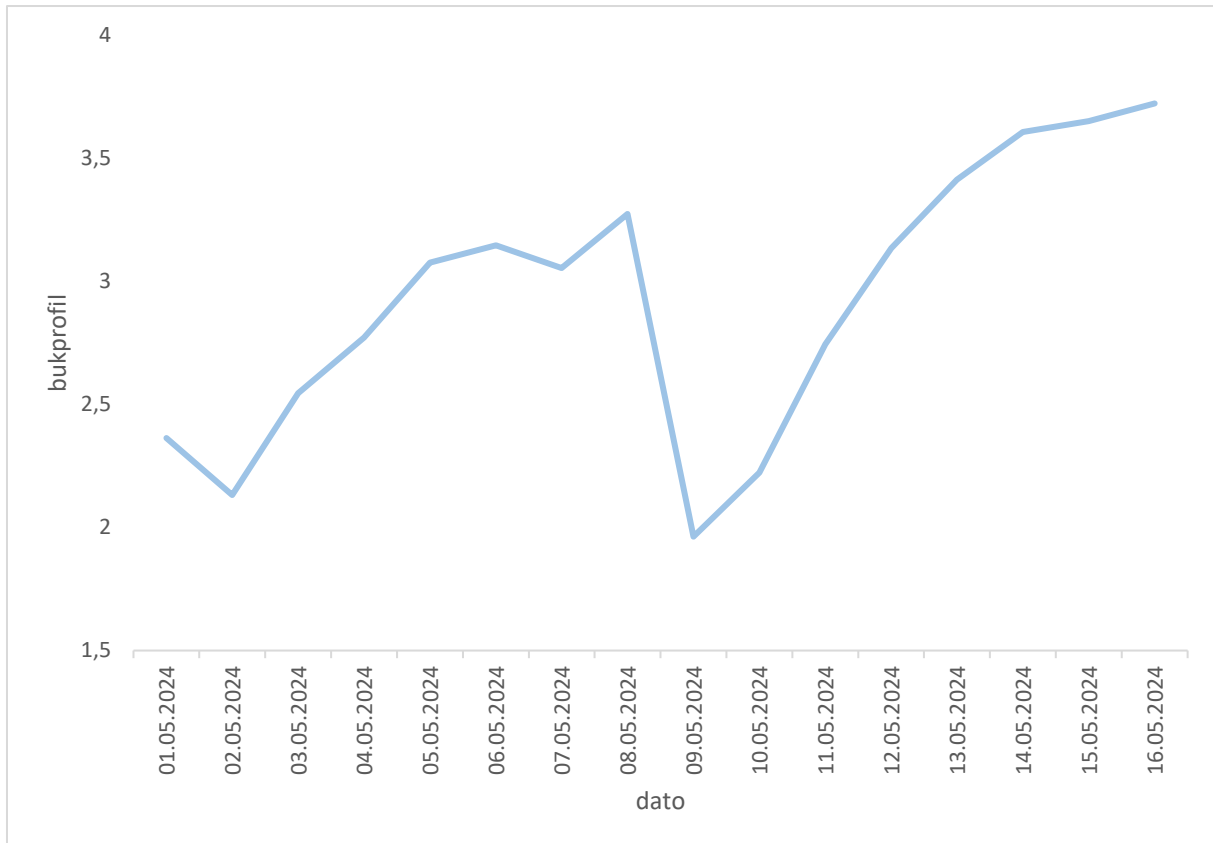
5. KONDISJON HOS HVITKINNGÅS I HERØY I 2024

Gjess lagrer de største fettreservene i bukhalen. Kondisjonen hos gjess kan dermed anslås ut fra formen på buken – bukprofil (Owen 1981). Det brukes en skala fra 0 til 7 for å måle kroppskondisjon hos hvitkinngjess, der 0 er lavest kondisjon og 7 er høyest (Figur 13). I enkelte tilfeller observeres individer som har enda større bukprofil enn figuren under viser (for eksempel bukprofil på 8). Slike individer sees spesielt under rasting på vårtrekket.

Kategorisering av gjessenes bukprofil gir et mål på hvor mye fettreserver hver enkelt gås har lagret opp. På øyene Tenna og Sør-Herøy, samt nærliggende holmer ble bukprofiler notert hver dag i periodene 1. 16. mai 2024 for så mange gjess som mulig (44 - 112 ulike individer i perioden). Bukprofilen økte gradvis fram til 8. mai, for så å falle en del 9. mai. Dette fall i bukprofilverdien er etter all sannsynlighet fordi nye (og dermed tynnere) fugler ankom fra sør (jfr. kveldstillinger og observasjoner av trekkende gjess – se tabellene 1,2 og 3 i denne rapporten). Fra og med 10. mai økte indeksen hver dag, fram til mesteparten av gjessene forlot Herøy 16. mai. Etter 16. mai var det for få fugler igjen i område til å kunne samle nok data om bukprofiler (Figur 14).

Figur 13. Bukprofilkategorier for hvitkinngås. Etter Black mfl. (2014).

Figur 14. Bukprofiler (gjennomsnitt) for hvitkingjess på Tenna og Sør-Herøy våren 2024.

På våren noteres det hvor mye fettreserver gjessene har lagret i kroppen. Fettet lagres i buken, og det brukes en indeks på hvor rund buken er mellom beinene (om den er flat eller avrundet, og i så fall hvor mye avrundet den er). Fettlageret sees mellom beina og stjerten på fuglen i forgrunnen. Foto: Paul Shimmings.

6. SKREMMING AV HVITKINNGÅS I HERØY I 2024

Omfanget av skremming av hvitkinngjess på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy har variert mye fra år til år. I enkelte sesonger har skremmingen vært koordinert, mens den i andre sesonger har vært mer tilfeldig. I perioden før 1995 var det ingen godkjent forvaltningsplan for hvitkinngjess i Herøy kommune, og i denne perioden ble skremming av beitende gjess gjort på tilfeldig basis. I årene 1996–2007 var nesten all dyrka innmark på både Tenna og Sør-Herøy innenfor såkalte skremmeområder, som følge av den lokale forvaltningsplanen for hvitkinngås (Fylkesmannen i Nordland 1996). I denne perioden var det koordinert fysisk jaging av gjess døgnet rundt fra utvalgte skremmeområder, mens gjessene kunne beite i fred i etablerte friområder. Fra og med 2006 har det vært mulig for enkelte grunneiere å søke om tilskudd til tilrettelegging av arealer for hvitkinngjess, og denne tilskuddsordningen ble først benyttet av grunneiere i Herøy i 2008.

I 2024 ble det registrert så godt som ingen skremming av beitende hvitkinngås på Tenna, Sør- eller Nord-Herøy. Det eneste tilfelle av skremming som ble observert var da en bil kjørte etter både grågjess og hvitkinngjess på Tenna 5. mai.

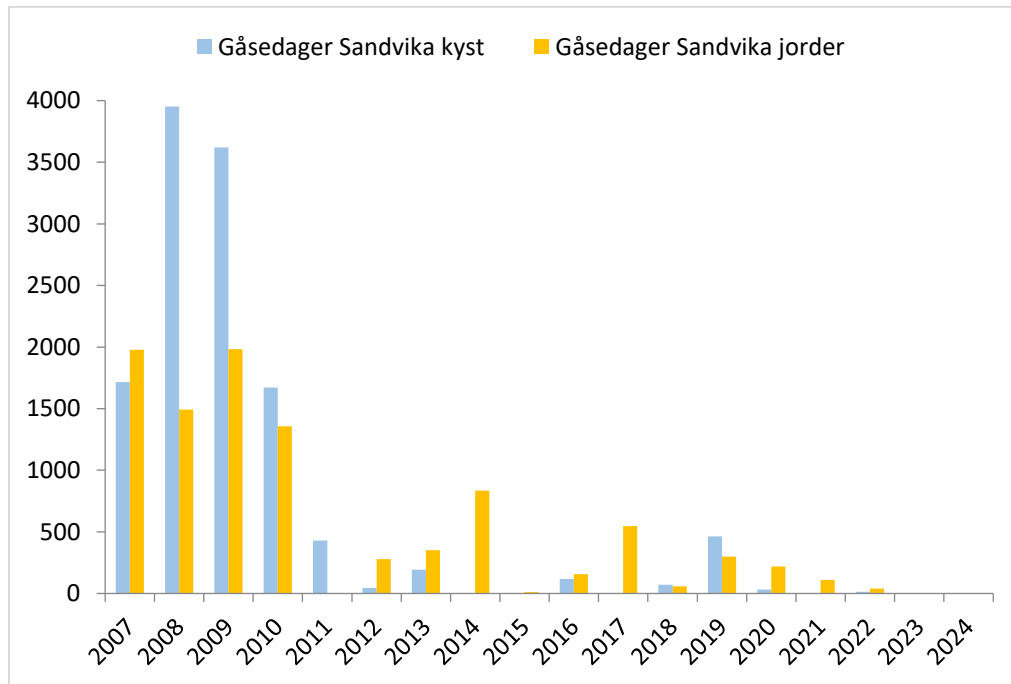
På våren er det vanlig at bøndene kjører ut husdyrgjødsel. Hvis den spres på et jorde, kan de ofte ta noen dager før hvitkinngås beiter der. Hvis det spres husdyrgjødsel i god tid før hvitkinngåsa ankommer og gresset begynner å vokse, så kan antall beitende gjess være høy. Ved seks lokaliteter var det synlig at husdyrgjødsel hadde blitt spredt før 1. mai, og ved et jorde ble det spredt husdyrgjødsel på kvelden 6. mai. På det jorde som ble gjødslet 6. mai ble det ikke sett noen særlige hvitkinngjess før 12. mai da 329 individer ble observert. Det var også et par andre datoer med flere hundre hvitkinngjess på samme jorde etter gjødsling hadde funnet sted. To av lokalitetene på Tenna ble pløyd opp i begynnelsen av mai, og naturlig nok ble slike jorder uattraktive for beitende gjess før etter at de er blitt nysådd (Tabell 9).

Tabell 9. Skremming og andre landbruksaktiviteter som påvirker beitende hvitkinngjess i 2024.

Dato	Kode*	merknader
01.05.2024	2607A2	husdyrgjødsel spredt på jorde, ikke fersk
01.05.2024	2508A	husdyrgjødsel spredt på jorde, ikke fersk
01.05.2024	2503D1	husdyrgjødsel spredt på jorde, ikke fersk
01.05.2024	2503D2	husdyrgjødsel spredt på jorde, ikke fersk
01.05.2024	2503D3	husdyrgjødsel spredt på jorde, ikke fersk
01.05.2024	2503H	husdyrgjødsel spredt på jorde, ikke fersk
03.05.2024	2506A	østlige delen pløyd
03.05.2024	2506B	østlige og midtre delene pløyd
05.05.2024	2503C	hvitkinngjess jaget av en bil, samme bil observert å kjøre mot flokker med grågjess på Tenna noen minutter tidligere
06.05.2024	2504B2	husdyrgjødsel spredt på jorde på kvelden

*kode er stedskode benyttet av hvitkinngåsprosjektet, jfr. kartene i Vedlegg 1.

På gården Sandvika på Sør-Herøy mottar grunneieren midler til å dekke utgifter til regelmessige skremming av gjess. Fram til og med 2010 beitet det mye hvitkinngjess (også grågjess) på Sandvika. I 2024 ble det ikke observert én eneste hvitkinngås på Sandvika, både under de standardiserte kveldstillinger og under tilfeldige besøk. Ikke uforventet ble det ikke observert aktive skremming eller passive skremmetiltak på Sandvika i 2024. Det kan ikke utelukkes at skremming kan ha funnet sted på tidspunktet da observatøren ikke var til stede. Det er likevel ingen indikasjoner på at hvitkinngjess beitet på Sandvika, og i så fall må antallet ha vært få. I dag ser det ut som hvitkinngjess stort sett unngår Sandvika som beiteområde (Figur 15).

Figur 15. Beitetrykk uttrykt som antall gåsedager på Sandvika, Sør-Herøy i perioden 2007-2024, basert på standardiserte kveldstillinger.

7. DISKUSJON

Svalbardbestanden av hvitkinngås har økt i antall siden den var på sitt laveste på slutten av 1940-tallet (kun 400 individer). Bestanden har tatt seg opp til et stabilt nivå, og har siden 2010 fluktuert mellom 30 000 og 42 500 individer. Som følge av et kraftig utbrudd av fugleinfluensa vinteren 2021/22 ble bestanden redusert med cirka en tredjedel, og ble beregnet til rundt 27 000 individer. Det ble sett færre hvitkinngås i rasteområder i både Helgeland og i Vesterålen under trekk den påfølgende vår (våren 2022, se Shimmings mfl. 2023).

Maksimumsantall hvitkinngås notert i 2024 i Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy, med 1110 individer på det meste, er det nest laveste toppnotering for området siden intensive overvåkingen startet der (den lavest var i 2023 med 905 individer). Det er vanskelig å vite hva som er årsaken til et så lavt antall gress både i år og i fjor. Det er mye som kan ha spilt inn på dette, slik som trekketidspunktet fra overvintringsområde, værforhold under trekket, og ettervirkninger av utbruddet av fugleinfluensaen som rammet bestanden vinteren 2021-2022. Både sommeren 2022 og 2023 var bra år for hekkende hvitkinngås på Svalbard, med gode størrelse på familier observert (Griffin 2023, 2024) og en høy andel ungfugler observert i flokkene i overvintringsområdet vintrene 2022-2023 og 2023-2024. Når ungeproduksjon har vært så bra, ville man ikke ha forventet en nedgang på over en tredjedel av antall gress sammenlignet med året før. Det lave antall gress på Tenna – Sør-Herøy og Nord-Herøy i 2023 og 2024 må kunne forklares på en annen måte enn en nedgang i bestanden, spesielt når antall rastende hvitkinngås i samme område i 2022 (etter utbruddet av fugleinfluensa) ikke var så ulike antallet i 2021 (før utbruddet). Det er registrert lave antall tidligere, som i både 2006, 2013 og 2018. I både 2006 og 2018 var det også et fall i maksimumstallet i Vesterålen, noen som indikere at trekketidspunktet fra overvintringsområdet var i spillet, mens i 2018 var det en liten økning i antall rastende hvitkinngress i Vesterålen. De lave antallene i Herøy-området i 2006 kunne ikke forklares (Shimmings & Isaksen 2006, 2013, Shimmings 2018). Man kan spekulere i årsakene til slike svingninger, eller om de er kortvarig eller ikke. Når vi har hatt to vårsesonger på rad med mindre antall hvitkinngås i Herøy, så er det viktig å følge med de kommende år for å se om dette er en vedvarende og nedadgående trend, eller om det er kun kortvarig.

Det er fortsatt viktig å fortsette med intensiv overvåking av arten både på Helgeland og i Vesterålen, ikke minst fordi situasjonen kan endre seg raskt. Helgelandskysten er fremdeles meget viktig for rastende hvitkinngress under vårtrekk, og en betydelig andel av totalbestanden raster her hver vår. Det er også en del turnover av individer gjennom en sesong, noe som er illustrert både ved direkte observasjoner av hvitkinngress som mellomlander for så å trekke videre nordover, fra observasjoner av ringmerkede individer som raster ved flere lokaliteter under trekket, og fra data fra fugler med påmontert satellittsendere.

8. TAKK

En stor takk til både Statsforvalteren i Nordland og til Miljødirektoratet for finansiering som gjorde det mulig å gjennomføre feltarbeid og sammenstilling av resultater fra 2024. Som alltid en stor takk til alle grunneiere som tok seg tid til en «gåseprat» selv under en meget travel periode med våronn og lamming. Takk også til både Kjell Isaksen, Ståle Reinåmo, Eirik Røtnes og Eivind Smørvik som gjorde tilleggsobservasjoner på Herøy. Larry R. Griffin takkes for opplysninger fra

overvintringsområdet og for et oppdatert bestandsestimat. Carl Mitchell takkes for opplysninger om gress merket med blå fargeringer på Highland Wildlife Park, Inverness, Skottland. Takk til Tomas Aarvak for kommentarer på en tidligere versjon av denne rapporten.

9. REFERANSER

Artsobservasjoner 2024. Rapportsystem for arter. Tilgjengelig fra: www.artsobservasjoner.no, nedlastet 1. november 2024.

Black, J.M., Prop, J. & Larsson, K. 2014. *The Barnacle Goose*. T. & A.D. Poyser, London.

Fylkesmannen i Nordland 1996. Lokal forvaltningsplan for kvitkinngås på Sør-Herøy og Tenna. Fylkesmannen i Nordland, miljøvernavdelingen. 35 s.

Griffin, L.R. 2023. Svalbard Barnacle Goose distribution around the Solway Firth 2021-2022: Flock counts from the Solway Goose Management Scheme area. Final Report to NatureScot. Prepared by ECO-LG Ltd., Dumfries, Scotland. 34 s.

Griffin, L.R. 2024. Barnacle Goose distribution around the Solway Firth 2023-2024: Flock counts from the Solway Goose Management Scheme area. Final Report to NatureScot. Prepared by ECO-LG Ltd., Dumfries, Scotland. 35 s.

Heggøy, A., Øien, I.J. & Aarvak, T. 2015. Important Bird and Biodiversity Area (IBA-er) i Norge. NOF-rapport 5-2015. 179 s.

Mitchell, C., MacDonald, D., Bates, B. & Pink, R. 2021. Movements of naturalized Barnacle Geese ringed in Strathspey. *Scottish Birds* 41: 3-9.

Owen, M. 1981. Abdominal profile – a condition index for wild geese in the field. *Journal of Wildlife Management* 29: 227-230.

Shimmings, P. 2013. Hvitkinngås – historie og utviklingen i Vega. *Havørna* 24: 44-50.

Shimmings, P. 2022. Hvitkinngås er hardt rammet av fugleinfluenza. *Vår Fuglefauna* 45: 26-29.

Shimmings, P. 2023. Effekter av ulike forvaltningstiltak på hvitkinngås – noen resultater. BirdLife Norge notat 2023-37. 45 s.

Shimmings, P. 2018. Overvåking av rastende hvitkinngjess langs norskekysten våren 2018. NOF-notat 2018-15. 24 s.

Shimmings, P., Bakken, J., Carlsen, T.H., & Smørvik, E. 2023. Overvåking av rastende hvitkinngjess våren 2022. BirdLife Norge-Rapport 2023-5. 22 s + vedlegg.

Shimmings, P. & Isaksen, K. 2006. Results of fieldwork on Barnacle Geese *Branta leucopsis* during the spring migration along the Norwegian coast in 2006. Report to Fylkesmannen i Nordland, miljøvernavdeling, Direktoratet for naturforvaltning og Herøy kommune, Nordland. 30 s. + vedlegg.

Shimmings, P. & Isaksen, K. 2013. Overvåking av rastende hvitkinngjess *Branta leucopsis* langs norskekysten våren 2013. Rapport til Fylkesmannen i Nordland og Herøy kommune (Nordland). 30 s.

10. VEDLEGG 1. OPPSUMMERING AV DE DAGLIGE SYSTEMATISKE TELLINGER FOR HVERT DELOMRÅDE PÅ TENNA, SØR-HERØY OG NORD-HERØY VÅREN 2024

Tabell V1.1. Oversikt over steds-koder benyttet under feltarbeid på hvitkingås og tilsvarende gårdsnummer og bruksnummer. Avgrensning av tellesoner betyr at flere av lokalitetene går over flere eiendomsgrenser.

kode	stedsnavn / beskrivelse	G.nr / Bnr 1	G.nr / Bnr 2	G.nr. / Bnr 3	G.nr. / Bnr 4
2500A	holme SV for Storholmen	3/10/0			
2500B	holme SØ for Storholmen	3/10/0			
2500C	Storholmen (østlig delen)	3/10/0			
2500D	Tronholmen	3/10/0			
2500E	Storholmen (vestlig delen)	3/10/0			
2500F	Tennvalen	3/15/0	3/13/0	3/14/0	
2500G	Æholmen	3/15/0			
2501A	Stor Slåttholmen	3/5/0	3/4/0		
2501B	Litj Slåttholmen	3/1/0			
2501C	holme N for Litj Slåttholmen	3/13/0			
2501D	Stor Lammholmen	3/9/0			
2501E	Litj Lammholmen	3/1/0			
2501F	kyststripe vestsida av veien mot Tennvalen	3/10/0			
2501G	Trettholmen	3/3/0			
2502A	navnløs holme	3/6/0			
2502B	kysten øst for avkjøring til Lammholmen	3/6/0			
2502C	Hestholmen	3/8/0			
2502D	Buskøya	3/21/0			
2503A	Dammen A	3/1/0			
2503B1	Dammen B1	3/4/0	3/1/0		
2503B2	Dammen B2	3/4/0			
2503D1	Dammen D (jorde til NØ)	3/35/0	3/34/0	3/36/0	
2503D2	Dammen D (jorde i midten)	3/32/0			
2503D3	Dammen D (jorde til SV)	3/83/0			
2503E	Dammen E (NV for veien)	3/4/0			
2503F	Dammen F	3/1/0			
2503H	Dammen H (mellom 03A og 05C)	3/6/0			
2503I	Dammen I øst for 03C	3/11/0			
2503J	Dammen J øst for 03C	3/6/0			
2503X	Dammen overflatedyrka	3/36/0			
2503??	Dammen/Landsand (mellom 03X og 03E)	3/16/0			
2504A	Tenneset - liten jorde NV for veien	3/5/0			
2504B1	Tenneset - SØ for veien (jorde i NV)	3/5/0			
2504B2	Tenneset - SØ for veien (jorde i midten)	3/4/0			
2504B3	Tenneset - SØ for veien (jorde i SØ)	3/1/0			
2504C	Tenneset - kyst og omegn	3/5/0			
2504D	N for Tenneset, liten jorde og stranda	3/4/0			
2504E	Tenneset, Ø for driftsbygninger	3/1/0			
2504F	Tenneset, mellom 04B1 og 04E	3/1/0			
2505A	kysten østsida Tenna, Gåsehuset - Omnøya	3/11/0			
2505B	Gåsehuset - jorde	3/6/0			
2505C	Vangsholmen og Torsholmen	3/6/0	3/20/0		
2505D	jorder langs veien mot Gåsehuset	3/6/0			
2505E	jorde ved gamle Tenna skole	3/6/0			
2505F	stor jorde mot Vangsholmen delt av grusveien	3/11/0			
2506A	liten jorde NØ side veien mot Vangsholmen	3/11/0			
2506B	jorde NØ side veien mot Vangsholmen (Solstad + Tenno)	3/6/0	3/11/0		
2506C	Seljeholmen	3/6/0			

2507A	Bardan og nærliggende kyst	3/35/0	3/8/0		
2507B	Langvalen - vestlig delen	3/5/0			
2507C	Langvalen - midtre delen	3/1/0			
2507D	Langvalen SØ-delen (bukta andre siden veien fra C)	3/6/0			
2508A	jorder Ø for Stor Lammholmen	3/9/0	3/4/0		
2509	Nord-Buøya	2/1/0			
2510	Andøya	2/5/0	2/1/0	2/2/0	2/3/0
2511	kysten østsiden Tenna inkl. Omnøya - Steinsøya	3/11/0			
2601A	Langskjeret, Vestrem	4/14/0			
2601B	Vestrem - halvøya	4/14/0	4/53/0		
2601C	Vestrem - jorder	4/2/0	4/53/0	4/54/0	4/1/0
2602A	Emårsøya, Sandvika	4/1/0			
2602B	liten holme Ø for Emårsøya	0/0/0			
2602C	Sandvika - kyst	4/21/0			
2602D	jorde ved innkjørsel til driftsbygninger Sandvika	4/21/0			
2602E	Sandvika E	4/42/0			
2602X	Risholet	4/1/0			
2603A	Høgtun A	4/49/0			
2603B	Høgtun B	4/21/0			
2603C	Høgtun C (S for driftsbygninger Høgtun)	4/49/0			
2603D	Høgtun D (omringet med sitkaskog)	4/49/0			
2603E	Sandvika E	4/21/0			
2603F	Høgtun F ("lang jorde")	4/49/0			
2603G	Høgtun / Solheim G	4/11/0			
2603H	Solheim (Aspmyro)	4/203/0			
2603I	jorde nær Kvitvassmyra	4/203/0			
2603J	Høgtun - ved gårdshuset	4/62/0			
2603K	Sandvika K	4/21/0			
2607A1	Lenningneset	4/4/0			
2607A2	S. for Lenning gård, mot brua, Ø-sida av veien	4/20/0			
2607A3	N. for Lenning gård, mellom driftsbygninger og 07C	4/20/0			
2607B	liten holme ved Lenningneset	0/0/0			
2607C	kysten og bukta N for Lenning	4/1/0			
2608A	Svinøya - Sv for bolighusene	4/3/0			
2608B	Svinøya - ved hyttene, inklusiv småtjern og øya	4/3/0			
2609A	bukta (Øverleiro) med nærliggende kyst	4/41/0			
2609B	Oterholmen kyst og heia	4/3/0			
2609C	Oterholmen overflatedyrka (gjødslet?)	4/3/0			
2610A	bukta ved Sauværstøa	4/1/0			
2610B	jorde N for Nordlandslåna ved Sauværstøa	4/1/0			
2610C	overflatedyrka område v/ veikryss (tidligere kratt)	4/20/0			
2613	langs vei mellom Vestremkrysset og Ytternes	4/1/0			
2614A	vest for Kjerkåsen (jorde til NV)	4/20/0			
2614B	vest for Kjerkåsen (jorde til SØ)	4/20/0			
2615A	holme mellom Hestholmen og Tennbrua	0/0/0			
2615B	Hestholmen	4/1/0			
2616	Flostad	4/1/0			
2617A	Ytternes - fields and adjacent coast	4/27/0			
2617B	Ytternes - fields N. side of road (by junction)	4/42/0			
NH01A	Drægern	5/4/0			
NH01B	Grindstrand - jorder	5/515/0			
NH01C	kyst sør for bukta ved Grindstrand	5/12/0			
NH01D	Vangen - jorder	5/35/0	5/4/0		
NH02	Grindstrand bukta og kyststripa i retning Silvalen	5/12/0	5/9/0		
NH03A	bukta mellom Hogleppan og Kvikleirøyan	5/1/0			
NH03B	jorder Sv for Hogleppan	5/1/0			
NH04	holmen i Herøysundet S for Danielholmen	0/0/0			
KL	Kvikleirøyan	5/1/0			

Tabell V1.2. Koordinerte tellinger av hvitkinngjess på Tenna Sør, Tennvalen og omegn (Herøy kommune) i mai 2024. Antall er angitt i gåsedager, beregnet ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert for perioden 1. – 19. mai). Avgrensning av tellesoner er angitt i Figur V1.1.

Stedskode	Antall gåsedager	Merknader
2500A	0	
2500B	0	
2500C	0	
2500D	0	
2500E	414	
2500F	7	
2500G	78	
2501A	372	
2501B	279	
2501C	0	
2501D	37	
2501D2	15	
2501E	0	
2501F	165	
2501G	18	
2502A	461	
2502B	113	
2502C	0	
2502D	0	
2507A	0	
2507B	105	
2507C	0	
2507D	0	
2508A	31	husdyrgjødsel spredt før 1. mai

Tabell V1.3. Koordinerte tellinger av hvitkinngjess nord på Tenna (Herøy) i mai 2024. Antall er angitt som antall gåsedager, som er beregnet ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert for perioden 1. – 19. mai). Avgrensning av tellesoner er angitt i Figur V1.2.

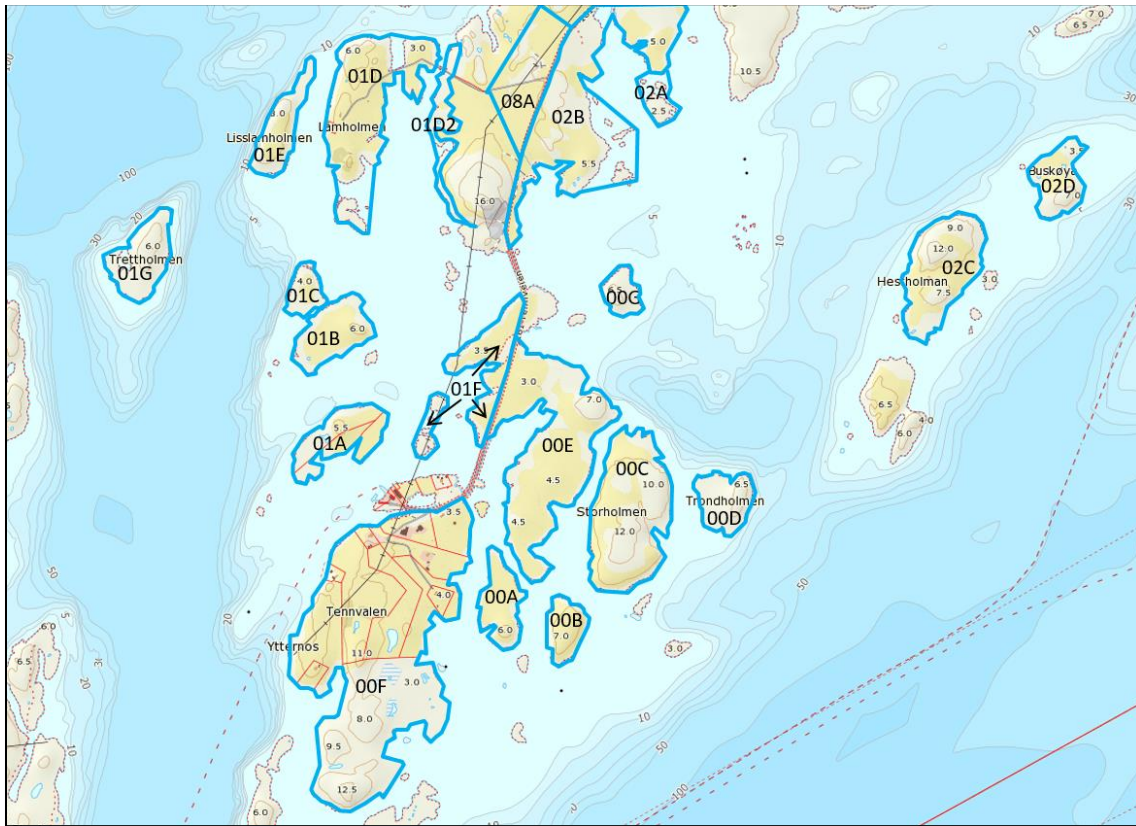
Stedskode	Antall gåsedager	Merknader
2503A	174	
2503B1	64	
2503B2	0	
2503C	766	
2503D1	205	husdyrgjødsel spredt før 1. mai
2503D2	209	husdyrgjødsel spredt før 1. mai
2503D3	0	husdyrgjødsel spredt før 1. mai
2503E	0	
2503F	274	
2503G	0	
2503H	13	husdyrgjødsel spredt før 1. mai
2503I	126	
2503J	11	
2503X	6	
2504A	0	
2504B1	67	
2504B2	898	husdyrgjødsel spredt kvelden 6. mai
2504B3	11	
2504C	774	
2504D	0	
2504E	0	
2504F	0	
2505A	0	
2505B	0	
2505C	60	
2505D	0	
2505E	58	
2505F	0	
2506A	0	østlige delen pløyd 3. mai
2506B	0	østlige og midtre delene pløyd 3. mai
2506C	0	
2509	0	
2511	69	

Tabell V1.4. Koordinerte tellinger av hvitkinngjess på Sør-Herøy 2024. Antall er angitt som antall gåsedager, som er beregnet ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert for perioden 1. – 19. mai). Avgrensning av tellesoner er angitt i Figur V1.3.

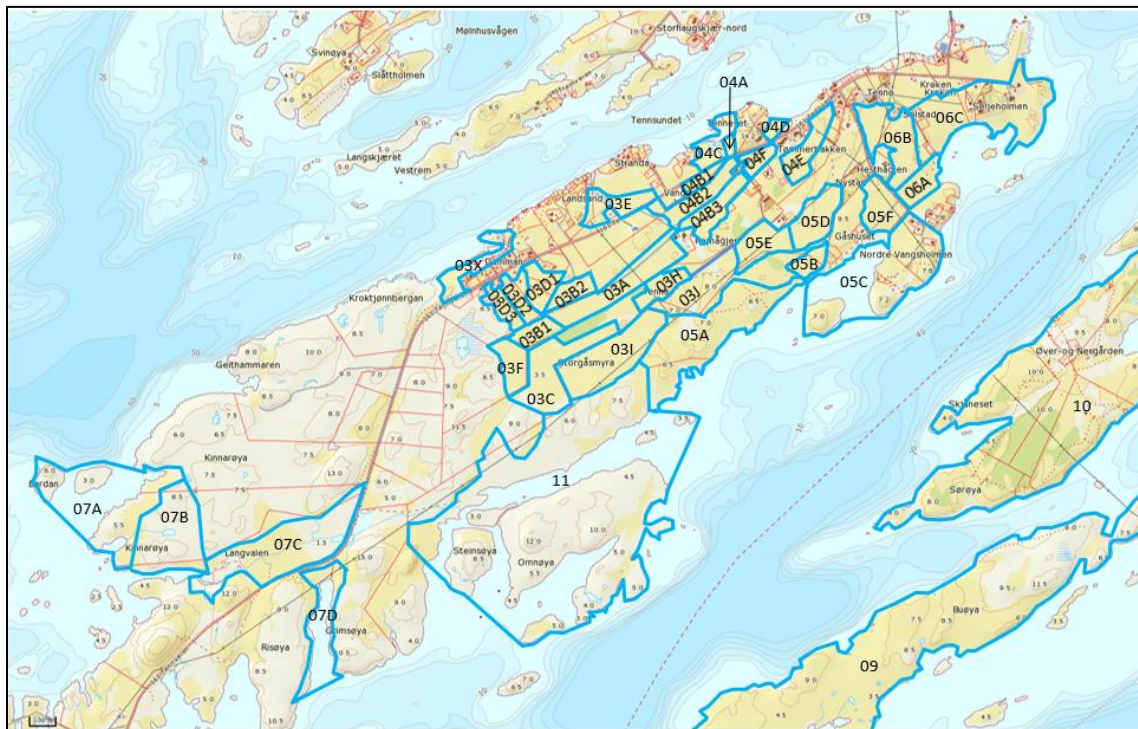
Stedskode	Antall gåsedager	Merknader
2601A	61	
2601B	255	
2601C	0	
2602A	0	
2602B	0	
2602C	0	
2602D	0	
2602E	0	
2602X	0	
2603A	0	
2603B	0	
2603C	0	
2603D	0	
2603E	0	
2603F	0	
2603G	0	
2603H	0	
2603I	0	
2603J	0	
2603K	0	
2607A1	0	
2607A2	0	husdyrgjødsel spredt før 1. mai
2607A3	70	
2607B	0	
2607C	0	
2608A	372	
2608B	202	
2609A	62	
2609B	0	
2609C	0	
2610A	0	
2610B	0	
2610C	0	
2613	0	
2614A	0	
2614B	0	
2615A	0	
2615B	0	
2616	0	
2617A	0	
2617B	0	

Tabell V1.5. Koordinerte tellinger av hvitkinngjess på Nord-Herøy 2024. Antall er angitt som antall gåsedager, som er beregnet ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert for perioden 1. – 19. mai). Avgrensning av tellesoner er angitt i Figur V1.4.

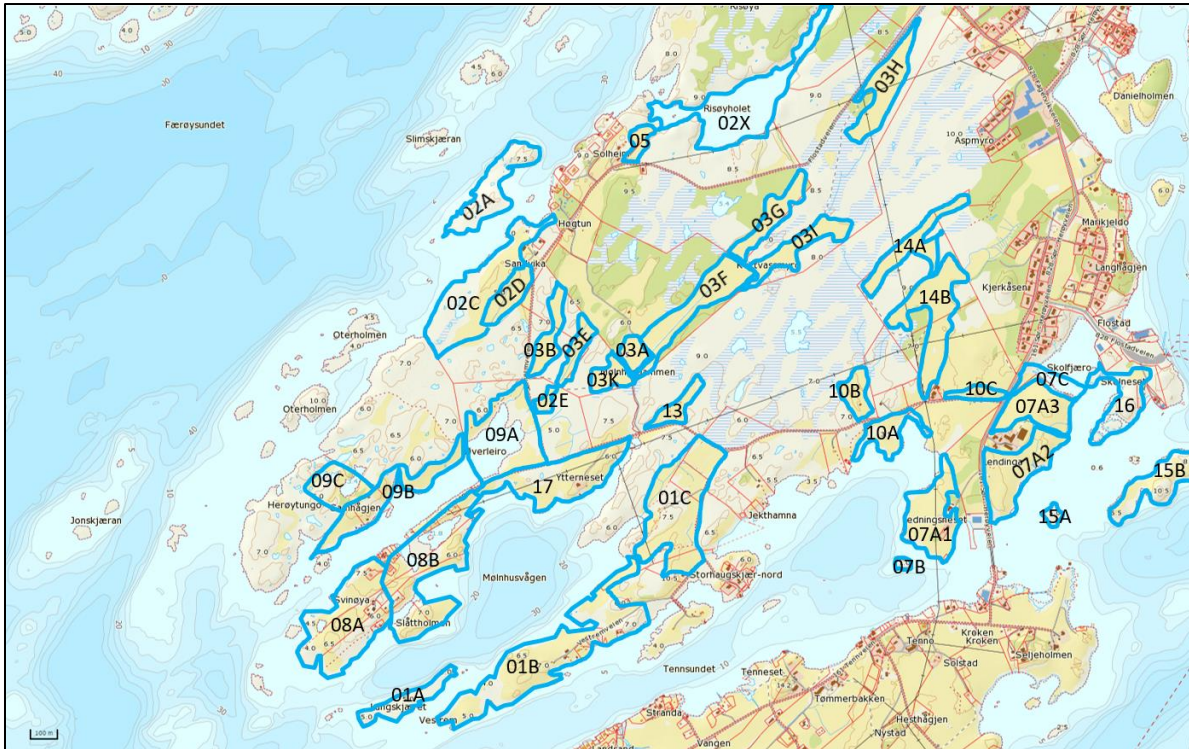
Stedskode	Antall gåsedager	Merknader
NH01A	0	
NH01B	0	
NH01C	0	
NH01D	0	
NH02	0	
NH03	0	
NH03A	0	
NH03B	0	
NH04	0	
KL	0	

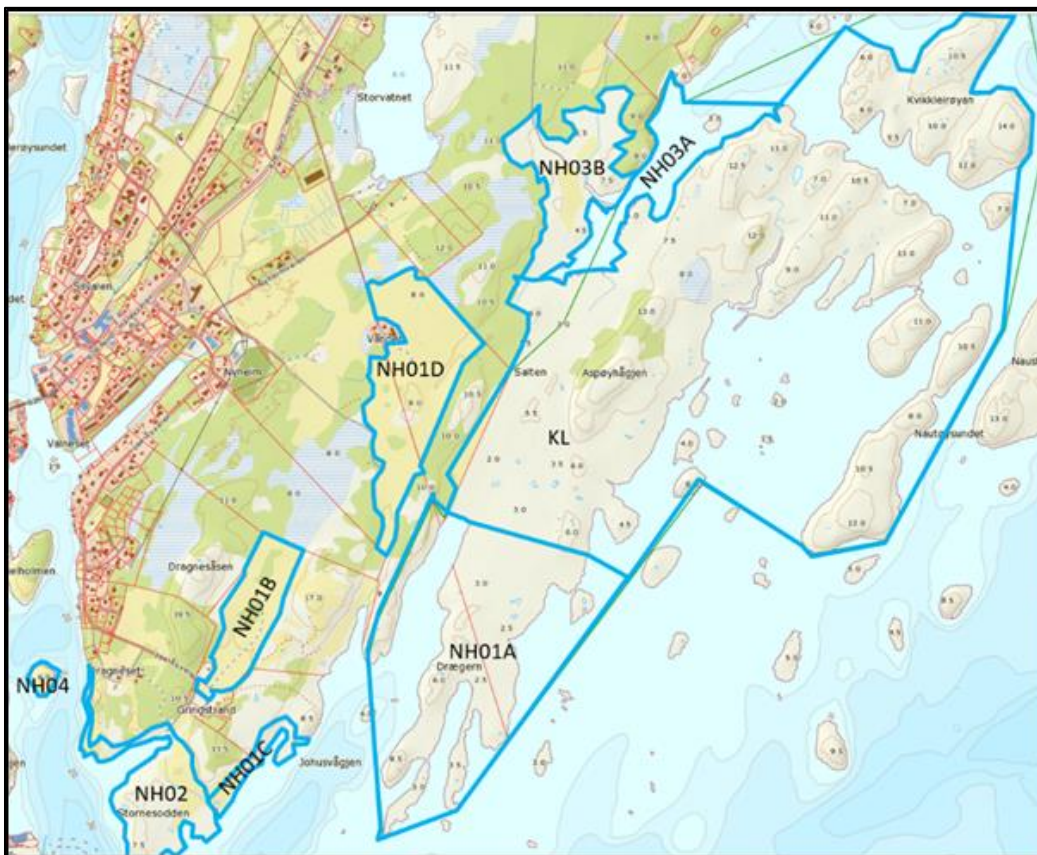
Figur V1.1. Avgrensning av telleområdene på Tenna sør, Tennvalen og omegn (Herøy kommune). Alle områdekoder i dette området begynner med 25 (f.eks. 2500A).

Figur V1.2. Avgrensning av telleområdene nord på Tenna (Herøy). Alle områdekoder i dette området begynner med 25 (f.eks. 2503A).

Figur V1.3. Avgrensning av telleområdene på Sør-Herøy. Alle områdekoder i dette området begynner med 26 (f.eks. 2601A).

Figur V1.4. Avgrensning av telleområdene på Nord-Herøy. Alle områdekoder i dette området begynner med NH (f.eks. NH01A), bortsett fra Kvikkleirøyen (KL).